

TOSPROGEDE ELEVERS INDLÆRING OG INTEGRATION I GRUNDSKOLEN

En analyse af betydning af lærernes interaktion med disse elever gennem Aalborg kommunes grundskoler

Kandidatspeciale, Politik og Administration – sommer 2019

Udarbejdet af: Khadija Veronique K. Mbilizi

Vejleder: Karen Nielsen Breidahl

Taget af: Khadija Veronique K. Mbilizi

AALBORG UNIVERSITET

Forord

Nærværende speciale er udarbejdet af stud.adm.pol. Khadija Veronique K. Mbilizi som det afsluttende projekt på Politik og administrations kandidatuddannelsen ved Aalborg Universitet. Specialet er udarbejdet i perioden 1. februar 2019 til 31. maj 2019.

Specialet omfatter tosprogede elevers faglige udvikling og integration gennem grundskolen, med udgangspunkt i Aalborg kommunes grundskoler og med fokus på kønsforskel. Gennem interviews med tosprogede konsulenter og skolelærere ønsker specialet at belyse, om arbejdstilgangen på to af kommunens grundskoler – bevidst eller ubevidst – kan have en indvirkning på disse elevers indlærings- og integrationsudvikling. Aalborg kommune er valgt som case i specialet, fordi kommunen i en lang periode har undersøgt og udviklet retningslinjer, som fokuserer på at forbedre tosprogede elevers indlæring, trivsel og uddannelsesmuligheder.

Min personlige motivation for at arbejde med emnet er forbundet med mine tidligere projekter på uddannelsen, mit praktikophold hos Det danske Kulturinstitut, samt min generelle opfattelse af at den måde vi møder og interagerer med hinanden på, påvirker måden hvorpå vi bevæger os fremad individuelt og samfundsmæssigt. Specielt for mennesker som enten er flyttet eller flygtet til Danmark, er samfundets første blik på dem vigtigt for hvordan de udvikler sig i samfundet. Det samme er gældende for tosprogede elever. Grundskolens tilgang til dem spiller en afgørende rolle for deres opfattelse af landet, eftersom grundskolen er den første myndighed de får kendskab til. Deres møde med grundskolen og interaktionerne med dens aktører spiller en afgørende rolle for måden, hvorpå de integreres. Grundskolen er dog ikke selvstyrende, den bliver påvirket og skal foreholde sig til undervisningsministeriet og kommunens retningslinjer. Disse spiller en afgørende rolle for grundskolens aktørers muligheder eller begrænsninger, når de skal interagere med eleverne.

Jeg skylder min vejleder Karen Nielsen Breidahl tak for hendes gode faglige diskussioner. Desuden vil jeg gerne takke Aalborg kommunes tosprogede/ pædagogiske konsulenter Corna Sørensen og Faten El-Ibari samt skolelærerne på to af Aalborg kommunes kompetence grundskoler for deres bidrag som informanter i nærværende speciale.

Abstract

Currently in Denmark, discussions about the integration of foreigners in the Danish society dominates public debates, as there is an increasing shift towards the idea that foreigners must also be able to contribute to society. In such debates, emphasis is typically put on the idea that successful integration of foreigners in the Danish society is achieved through education and employment. The same argument applies to foreigner pupils, who can be divided into two main groups, notably those whose parents came to Denmark to work, and those who came to the country as refugees. Thus, the present master's thesis examines the role of teachers in determining the social and scholarly development of foreigner pupils in the Danish primary school, with special emphasis on gender. In this regard, a number of studies suggest that there is in fact a difference concerning the way in which male and female foreigner pupils perform in school. Some of the studies show that male foreigner pupils lag behind the female ones in their performance at the ninth grade final exam. The same tendency, however, applies to ethnically Danish pupils, but the gender gap is bigger when it comes to foreigner pupils. Male foreigner pupils feel generally like they are the ones always getting criticized, which makes them feel unaccepted for who they are by teachers. In this regard, the thesis focuses on the organization of teaching, the systematic structure of the Danish primary school system, and teachers' interaction with foreigner pupils, which may cause the said gender gap.

However, on the other hand, one must recognize that, aside from the gender gap as previously described, there are other factors that play a role in the social and scholarly development of bilingual pupils, and thereby their overall integration in the Danish society. Teaching that is pre-determined based on teachers' formal or informal constructions of the 'ideal pupil' is generally characterized by the teachers' perception of gender, social class and ethnicity, putting foreigner pupils into a specific category, which will then constitute an obstacle when it comes to teaching the pupils. As a result, such stereotypical conceptions may have negative implications for the pupils' overall integration in society through the primary school system. From the pupils' perspective, such experiences can for instance make them lose the motivation to complete their primary school education with good grades. Additionally, teachers' stereotypes about foreigner

pupils can lead to pupils having negative expectations from themselves and even developing unfavourable conceptions of their own behaviours.

There are several studies in the field, many of which focus on pupils' perspective. Hence, the present thesis only looks at how Danish primary schools, including teachers, handle male and female foreigner pupils. This delimitation is made on the grounds that it is important to uncover whether teachers are aware of the effect that their stereotypes have on male and female foreigner pupils. To come up with a comprehensive understanding of the issue, the thesis focuses on Aalborg Municipality as case study.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1	6
1.0 Problemfeltet	6
1.1 <i>Kønsforskel blandt tosprogede elevernes læring i Danmark</i>	7
1.2 <i>Problemformulering</i>	10
1.2.1 <i>Tosprogede elevernes kønsforskel i Aalborg kommunes grundskoler</i>	11
1.3 <i>Begrebsafklaring</i>	12
1.4 <i>Emneafgrænsning</i>	13
1.5 <i>Specialets opbygning</i>	14
2.0 Aalborg kommunens arbejde med tosprogede elever samt eksisterende viden på det undersøgte område	15
2.1 <i>Eksisterende viden på tosprogede elevernes integration gennem grundskole</i>	15
2.2 <i>Aalborg kommunens arbejde med tosprogede elever</i>	17
2.2.1 <i>Aalborg kommunes grundskoler</i>	19
Kapitel 2	21
3.0 Teori	21
3.1 <i>Videnskabsteoretisk position</i>	21
3.1.1 <i>Hermeneutik og socialkonstruktivisme</i>	21
3.2 <i>Specialets teoretiske tilgang: Motivationsteori</i>	22
3.2.1 <i>Expectancy-value Theory</i>	23
3.3 <i>Frontlinje perspektiv</i>	31
3.4 <i>Teori operationalisering</i>	33
Kapitel 3	34
4.0 Design og metode	34
4.1 <i>Specialets design: Casestudiet</i>	34
4.1.1 <i>Det kvalitative casestudie</i>	35
4.2 <i>Det kvalitative interview</i>	37
4.2.1 <i>Semistruktureret interview</i>	38

Kapitel 4	44
5.0 Analyse	44
5.1 <i>Kontekst analyse</i>	44
5.1.1 Delkonklusion	52
5.2 <i>Tre dimensioner om lærernes forventninger til tosprogede elever som har betydning for deres læring og udvikling</i>	53
5.2.1 Lærernes udvikling af forventninger til tosprogede elever	54
5.2.2 Betydningen af lærernes forventninger når de interagerer med tosprogede elever	64
5.2.3 Elevernes reaktion på lærernes forventninger til dem	69
5.2.4 Delkonklusion	72
Kapitel 5	75
6.1 Diskussion	75
6.2 Konklusion	77
Litteraturliste	80

Kapitel 1

1.0 Problemfeltet

”Et meget vigtigt område er spørgsmålet om uddannelse for mennesker, der har en anden etnisk baggrund end dansk. Vejen til vellykket integration og et vellykket liv går gennem uddannelse og job”. (Baluch 2018: 173)

” Uddannelse er et grundlæggende element i indsatsen for at integrere udlændinge i det danske samfund” (Bedre Integration 2000: 27)

Når indvandrere skal integreres i det danske samfund, er det nødvendigt at tage højde for, at de er en blandet gruppe, der er kommet til Danmark af meget forskellige grunde. Det samme er gældende for tosprogede elever, der kan være delt i grupper, der er kommet til Danmark, fordi forældrene er kommet for at arbejde, eller det kan være børn fra familier, som er flygtet fra krig eller undertrykkelse(Greve & Krassel 2017: 14). Af denne grund burde arbejdsmetoder i uddannelse udvikles således at lærerne kan imødekomme disse elevers forskellige udfordringer (Bedre integration 2000: 28). Dette speciale vil med udgangspunkt i ovenstående undersøge lærernes betydning for tosprogede elevers udvikling i grundskolen med fokus på kønsforskel. En række undersøgelser peger nemlig i retning af en væsentlig forskel på, hvordan tosprogede piger og drenge klarer sig (Andersen m.fl. 2012: 41) & (Udlændinge- og integrationsministeriet + undervisningsministeriet 2018: 33).

Resultaterne af de nationale tests har påvist, at 47 pct. af de tosprogede elever præsterer godt i dansk, mens 54% præsterer godt i matematik. Sammenligner man disse tal med de etnisk danske elever, hvor tallene for dansk er 78 pct. og matematik er 77 pct., er der en væsentlig forskel i præstationsevnen. En sammenligning mellem tosprogede piger og drenge viser, at 52 pct. af pigerne præsterer godt i de nationale tests, hvorimod tallet er lavere for drenge, som viser at 42 pct. klarer sig godt. (Udlændinge- og integrationsministeriet + Undervisningsministeriet 2018: 34) Den forskel der er mellem grundskoleelever er værd at undersøge, men specialet er afgrænset til

at gå i dybden med kønsforskellen mellem tosprogede elever. Den generelle forskel blandt grundskoleelever er dog en nødvendig baggrundsviden, eftersom specialets udgangspunkt ville have set anderledes ud, hvis ikke der var præstations- og læringsforskel blandt etniske danske elever og tosprogede elever. specialets bilager

1.1 Kønsforskel blandt tosprogede elevernes læring i Danmark

En undersøgelse udarbejdet af SFI og EVA (2012) viser at tosprogede drenge halter bagud ved 9. klasses eksamen. Det samme er også gældende blandt etniske danske elever, men kønsforskellen er større blandt tosprogede elever. (Andersen m.fl. 2012: 48 & 125) & (udlændinge- og integrationsministeriet + undervisningsministeriet 2018: 5) Tosprogede piger er mere glade for at gå i skole end de tosprogede drenge (Andersen m.fl. 2012: 33). Desuden føler drengene sig ikke anerkendt af lærerne og på skolen generelt, og af den grund har de opgivet at klare sig godt (Salomonsen 2015). Pigerne kategoriseres som mere disciplinerede end drengene, hvilket hænger sammen med kønsopfattelsen, hvor pigerne er de stille, mens drengene er vilde ballademagere. Dette kan være en af mange forklaringer på, hvorfor pigerne generelt klarer sig bedre end drengene i skolen. Hvor drengene bliver kategoriseret som ballademagere, bliver pigerne set som nogle der har fremtidsmuligheder og bare har brug for støtte fra lærerne (Gilliam 2009: 219). Tosprogede drenge føler, at det altid er dem, der bliver skældt ud. De har desuden følelsen af ikke at være accepteret af lærerne for dem de er, men mere ud fra lærernes opfattelse af dem. (Hellisen 2017) Specialet vil dog fokusere på tilrettelægning af undervisning, grundskolernes systematiske opbygning samt lærernes interaktion med tosprogede elever, der kan forårsage tosprogede pigers og drenges forskellige udvikling.

Grunden til at tosprogede drenge og piger oplever skolegangen forskelligt kan være, at kønnet af skolen bliver forstået som en væsentlig forskel, og dermed bliver kønnet også den forskel, der gør en forskel (Gilliam 2009: 89). Selvom de opfører sig som deres etniske danske klassekammerater, oplever tosprogede drenge at lærerne automatisk antager, at det er dem, der står bag, hvis der har været ballade eller uro på skolen (Gilliam 2018: 41 & 42). Især tosprogede drenge på en kommunal grundskole med mange tosprogede elever på grund af deres baggrund oplever

manglende anerkendelse, hvilket kan medføre at de danner egne fællesskaber, hvor de kan have en fornemmelse af at være socialt inkluderet i skolen. Disse fællesskaber kan være en modkultur til skolen, som i sidste ende påvirker deres deltagelse, trivsel og læring. (Christiansen m. fl. 2014: 150) & (Gilliam 2018: 51) Det kan være modkultur i form af hård maskulinitet, som kan give dem adgang til en alternativ anerkendelse; det appellerer særligt til de drenge, som oplever, at de står svagt i skolens spil f. eks. ved at have det svært fagligt og/eller ikke har et godt forhold til lærerne (Gilliam 2018: 49). Denne modkultur bidrager negativt til deres indlærings- og integrationsudvikling, hvilket gør at drengene selv bliver medvirkende til deres egen marginalisering på skolefronten (Ibid.). Ved at agere med en hård attitude kan disse elever foregive at være ligeglade med det, som de anses for ikke at kunne opnå, som kan være et højt fagligt niveau (Ibid.).

Forskningen peger på, at undervisningen der rammesættes af lærernes formelle og uformelle konstruktion af 'den ideelle elev', præges af lærerens opfattelse af køn, social klasse og etnicitet. Specialet er afgrænset til lærernes kønsopfattelse, i og med den opfattelse er et modspil til integrationen af tosprogede drenge, da pigerne bliver opfattet som ideelle elever. (Hellisen 2017) Lærernes formelle og uformelle rammesætning kan betyde, at de i forvejen har placeret tosprogede drenge i en bestemt kategori, der står som barriere når de skal undervise dem. Dette kan i sidste ende spænde ben for disse elevers integration og faglige udvikling gennem grundskolen. (Hellisen 2017) En del af de tosprogede drenge føler, at en eller flere af deres lærere undervurderer deres faglige kunnen og dermed giver dem lavere standpunktskarakterer, end de har fået til prøver og tests (Moldenhawer 2017: 7). Dette er et problem, eftersom elevens motivation svækkes af disse oplevelser. De har ingen motivation til at gennemføre grundskolen med gode præstationer, fordi de føler at nogle lærere (i samarbejde med uddannelsesvejleder) i sidste ende ikke vil anerkende dem som uddannelsesparate (Ibid.). Et forskningsprojekt udarbejdet af Bolette Moldenhawer, har ligeledes bekræftet dette faktum. Gennem sit forskningsprojekt undersøgte Moldenhawer muslimske elever på en muslimsk friskole. Resultaterne viste, at disse elever klarede sig bedre end muslimske elever på en kommunal grundskole. Denne forskel skyldes at muslimske elever på muslimske friskoler føler sig anerkendte, både set ud fra et undervisningsperspektiv, men ligeledes i det sociale, eftersom de ikke skal

begrunde deres muslimskhed. Samtidig møder de lærere som de kan se sig selv i, som også har højere forventning til dem, hvilket kan være inspirerende for disse elever. (Ibid.: 8) Tosprogede drenges personligheder bliver – i kommunale grundskoler – altså i højre grad opfattet som noget negativt, fremfor at forstå det som noget der gør disse drenge unikke (Ibid.). Specialet ønsker ikke at gå i dybden med betydningen af religion og andre faktorer (socialøkonomiske, kulturelle og opdragelsesmæssige), der kan forårsage forskel blandt tosprogede elever. Forståelsen af disse faktorer giver indblik i, hvordan forholdene er ved kommunale grundskoler sammenlignet med målrettede friskoler. Samtidig skal det anerkendes, at der udover kønsforskelle kan være andre faktorer som kan spille en rolle i tosprogede elevernes indlæring og integration gennem grundskolen.

Identifikationen af tosprogede elever gør, at der generelt ikke tages udgangspunkt i deres individualitet, men derimod bliver de generaliseret (Hellisen 2017). Generaliseringen af tosprogede drenge er ikke afgrænset til drengene i skolerne. Eleverne oplever nemlig, at de bliver sat i samme kategori som 'de hårde indvandrer drenge', lærerne kender fra medierne eller tidligere har haft erfaringer med (Gilliam 2018: 37). Når disse drenge bliver mødt med negativ forforståelse i grundskolen, skaber de også negative forventninger og fortolkninger af deres egen adfærd, faglige kunnen, familie og fremtid (Ibid.: 35). Dette, sammen med de førnævnte diskriminerende hændelser, får dem til at opfatte sig selv som de elever ingen har forventning til (Gilliam 2018: 37). Høje og klare forventninger til alle elever er en politisk målsætning, hvilket skolerne skal blive bedre til at udføre (Hellisen 2017). Såfremt tosprogede drenge i grundskolen bliver mødt med en forventning om, at de opfører sig problematisk, er det også dette lys de møder og fortolker deres egen adfærd i (Ibid.: 41). Problemet med en fælles kategorisering af tosprogede drenge kan medføre fejlfortolkning, eftersom disse elever – som tidligere skrevet – kommer med forskellig baggrund, etniske, kulturelle og familiære (Greve & Krassel 2017: 14) & (Gilliam 2018: 37). Denne generalisering bekræfter i sidste ende disse drenge i, hvor meget de ikke hører hjemme i kommunale grundskoler (Horst 2017:9). Når lærerne ikke ser variationerne mellem dem og dermed ikke tolker dem individuelt, kan det medføre at de drenge, der måske var glade for at gå i skole og var interesseret i at lære noget, ender i en ond cirkel. Dette skyldes at lærernes reaktion og lave forventninger til disse elever kan skubbe og holde dem i den selvskabte

modkultur. (Gilliam 2018: 51) Oplevelsen af at være diskrimineret efterlader tosprogede drenge med en følelse af at de ikke hører til, da de føler at deres handlinger er forudbestemte (Gilliam 2018: 41). Sammenlignes tosprogede drenge og piger, bliver pigerne behandlet helt anderledes i grundskolerne.

Ovenstående peger på tosprogede drenges oplevelser i grundskolen, der kan forårsage deres negative læringsudvikling. Tosprogede drenge, der oplever at blive behandlet godt og taget godt imod af lærerne, har også en tendens til at leve op til lærernes forventning til dem og derved præstere godt. Nogle af dem kan være en del af de såkaldte 'hårde drenge gruppe' uden for klassen, men de har en omstillingsparathed, når de kommer i timerne, som hænger sammen med lærernes approach til dem. Selvom tosprogede drenge også her søger sammen i bestemte grupper, opleves det ikke som at skabe en modkultur til skolen. (Gilliam 2018: 52) Som det fremgår af overstående, er der mange undersøgelser på området. Mange af disse tager hovedsageligt udgangspunkt i elevernes synsvinkel, hvorfor specialet er afgrænset til at kigge på, hvordan grundskolerne, herunder lærerne, arbejder med tosprogede piger og drenge. Denne afgrænsning er foretaget, eftersom det er nødvendigt at forstå, hvorvidt lærerne selv er bevidste om dette, eller om det er noget kun eleverne har en følelse af, uden af lærerne er klar over det. For at gå i dybden med det, tages der her udgangspunkt i en kommune, fremfor at undersøge dette på landsplan.

1.2 Problemformulering

På baggrund af ovenstående problemfelt og den opstillede hypotese vil nærværende speciales undersøgelse tage udgangspunkt i følgende problemformulering:

Hvilke retningslinjer er der lagt op fra Aalborg kommunens side til at arbejde med tosprogede elevers indlæring og integration gennem grundskolen, og hvordan reflekterer grundskolelærere herpå, når de interagerer og underviser tosprogede piger og drenge?

Denne problemformulering er udviklet ud fra en hypotese om, at tilrettelæggelse af undervisning i grundskolen, og lærernes interaktion med tosprogede elever, er en af kerneårsagerne til den

kønsforskel, der på landsplan er blandt tosprogede elever. Lærerne og skolerne er underlagt nogle bestemte retningslinjer, som skal overholdes når de underviser, derfor er kommunens tilgang til arbejdet med tosprogede elever nødvendig viden for specialets undersøgelse.

I besvarelsen af denne problemformulering tager specialet udgangspunkt i nedstående problemstillinger. Disse problemstillinger skal bruges til at sikre, at alle aspekter i problemformuleringen bliver besvaret.

- *Hvilke retningslinjer har Aalborg kommunens myndigheder etableret for lærere der skal undervise tosprogede elever?*
- *Hvordan forstår og forholder lærerne sig til disse retningslinjer*
- *Hvilket syn har lærerne på kønsforskel blandt tosprogede elever, og hvordan sikrer de at de har den samme approach til begge køn?*

1.2.1 Tosprogede elevernes kønsforskel i Aalborg kommunes grundskoler

Ovenstående peger på den generelle kønsforskel blandt tosprogede elever på landets grundskoler. Det er derfor interessant for specialet at undersøge problemet nærmere gennem kommunale grundskoler. Her er Aalborg kommune interessant, eftersom nogle af kommunens grundskoler har mange tosprogede elever, som fagligt klarer sig forskelligt. På nogle skoler med større andel af tosprogede elever klarer disse elever sig lige så godt som deres etniske danske klassekammerater. (aalborg.dk 2017: 4) Det er interessant at undersøge, om tosprogede piger her også klarer sig bedre end drenge, samt om lærernes tilgang og interaktion med disse elever svarer til forholdene i hele landet. Specialet arbejder derfor med en hypotese om at forholdene i Aalborg kommune afspejler det nationale forhold, altså at tosprogede piger klarer sig markant bedre end tosprogede drenge.

Ved 9. klasses afgangsprøver i juni 2016 fik alle Aalborg kommunes elever i gennemsnit karakteren 7,2 i de bundne¹ prøvfag. Skoler med højere andel af tosprogede elever havde dog i gennemsnit

¹ De bundne prøver består af fagene, Dansk (læsning, retskrivning, skriftlig fremstilling og mundtlig), Matematik (matematiske færdigheder og matematiske problemløsning), Engelsk (mundtlig) og Fysik/Kemi (praktisk/mundtlig). (uddannelsesstatistik.dk) <https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Institutions/851031.aspx>

karakter på 6,4, modsat til 7,3 i gennemsnit for skoler med lavere antal af tosprogede elever. (aalborg.dk 2017: 4) Kigger man alene på skoler med størst andel af tosprogede elever, adskiller disse skoler sig også fra hinanden i forhold til gennemsnitskarakter. Karaktergennemsnittet på Aalborg kommunes grundskoler er således ikke afhængig af andelen af tosprogede elever i de almene klasser på skolerne. (Ibid.: 5) Tosprogede elevers integration gennem grundskolen er en del af Aalborg kommunen mål, og kommunen har gennem flere tiltag indført fokus på 'tosprogede elever' for at styrke deres forhold og udvikling i det danske samfund. (aalborg.dk 2017: 5)

"...målet er at styrke tosprogede elevers læring, trivsel og udvikling og deres integration i det danske samfund" (Aalborg kommune, september 2017: 7, 25 & 26)

Der findes ikke klare undersøgelser der peger på lærings- eller udviklingsforskel blandt tosprogede piger og drenge ved Aalborg kommunes grundskoler, hvilke gør Aalborg kommune yderligere interessant som case for specialets undersøgelse. For at få et indblik i forholdene har jeg, specialets forfatter, foretaget et preinterview med Aalborg kommunes to tosprogede konsulenter. Præsentationen af dette interview vil fremgå af metodeafsnit 4.2.1.

Specialets fokus bliver således at anskue arbejdstilgange og -måder, der påvirker forskellen blandt tosprogede pigers og drenges lærings- og integrationsudvikling i grundskolen. Dette udføres gennem analysen af to af Aalborg kommunes kommunale grundskoler. Analysen er baseret på lærernes betragtninger samt kommunens retningslinje for tosprogede elever.

1.3 Begrebsafklaring

Tosprogede elever

Elever med anden etnisk baggrund end dansk omtales i rapporter og undersøgelser med mange forskellige betegnelser. Der anvendes betegnelser såsom indvandrerelver (PISA) og i nogle af Aalborg kommunes grundskoler anvendes betegnelser som 'elever med anden etnisk baggrund end dansk', 'elever med dansk som andet sprog' og 'tosprogede elever'. I specialet tages der udgangspunkt i den betegnelse der anvendes mest ved Aalborg kommune, altså tosprogede elever. Tosprogede elever forstås i specialet som elever med indvandrerbaggrund, hvor ingen af deres forældre er etniske danske. Det er børn og unge, der har et andet modersmål end dansk, og

som først ved kontakt med det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk (Aalborg kommune 2017: 1). Der fokuseres i specialet på 1. generationsindvandrere , hvilke vil sige at de er født uden for Danmark. Nogle af disse har begyndt deres undervisningsperiode et andet sted end i Danmark og har derfor sprogveskigheder i deres forløb i grundskolen.

Dansk som andetsprog

Dansk som andetsprog (DSA) er en faglighed, der handler om sprog, forstået bredt, som bruges i kommunikationssituationer mellem mennesker, og som er nødvendig for at lære (Giman & Larsen, 2015: 127). I specialet vil der tages udgangspunkt i begge dimensioner, i og med at tosprogede elever både skal tilegne sig dansk som andetsprog i undervisning, men også i deres interaktion med lærerne og andre elever.

Grundskolen

Grundskolen er et forløb, hvor der undervises i de grundliggende fag. Den opfattes som en obligatorisk minimumsperiode for alle børn, og går i Danmark fra 0 – 9 klasse. (ordnet.dk)

1.4 Emneafgrænsning

Som det fremgår af problemformuleringen, fokuserer specialet på tosprogede elevers forskellige udvikling i grundskolen. Meget af forskningen inden for integration beskæftiger sig med integration af udlændinge på arbejdsmarkedet, og ikke lige så meget på børn med udlændingebaggrund. På baggrund heraf undersøger specialet integration gennem grundskolen. Af denne gruppe behandler jeg i specialet tosprogede elever i ind- og i udskolingsklasser på to grundskoler beliggende i Aalborg kommune. Der fokuseres i specialet på kommunens og skolernes arbejde med disse elevers indlærings- og integrationsudvikling gennem grundskole, både sociale og faglige udvikling.

Det er nødvendigt og relevant at undersøge dette ved at se nærmere på forholdene i Aalborg kommune, eftersom Aalborg sammen med Københavns og Aarhus kommune, er de kommuner

med størst vækst af indvandrere, både når det gælder personer med ikke-vestlig oprindelse og dem med vestlig oprindelse (Udlændinge- og Integrationsministeriet 2018: 18).

Kønsafgrænsning skyldes at køn er en af de objektive positioner i det sociale rum, som slår igennem på flere områder, og får forskellige betydninger, afhængige af konteksten. I skolerne spiller køn en rolle når eleverne står over for hinanden, men også når de står over for lærerne, hvilket kan påvirke lærernes tilgang til dem (Gilliam 2009: 88). Når der afgrænses på køn, er det fordi specialet ønsker at undersøge, om skolemiljøet, herunder hvordan eleverne imødekommes, har betydning på deres indlærings- og integrationsudvikling. Det er også afgrænset på baggrund af, at tosprogede drengenes position i skolen synes at have en særlig karakter, hvor både deres integration og læring udvikles negativt.

1.5 Specialets opbygning

Dette speciale er opbygget således, at der startes med at skabe en grundforståelse om tosprogede elevers indlærings- og integrationsudvikling i Danmark. Der gives blandt andet en forståelse for, hvilke muligheder og retningslinjer som disse elever møder, når de skal integreres gennem grundskolerne. Dernæst vil specialets teoretiske overvejelser præsenteres; disse er forventningsværditeorien og frontlinjeperspektiv. Sideløbende vil der reflekteres overfor hvorfor disse teorier er valgt. Herefter vil der redegøres for specialets metode, hvilket er en kvalitativ metode, og der vil blive beskrevet, hvordan metoden benyttes til at indsamle relevant data som led i besvarelsen af nærværende speciales problemformulering.

Efter metode- og teori afsnittet vil de indsamlede data blive benyttet gennem specialet analyse, som er opdelt i to analysedele. Første del af analysen er en kontekstanalyse af Aalborg kommunes arbejde med tosprogede elever, mens specialets anden analysedel gennem de udvalgte teorier vil belyse den praktiske tilgang ude på skolerne. Grundlaget for at starte med en kontekstanalysen er, at de resultater der opnås herigennem skal anvendes til besvarelsen af analysens anden del. Dernæst vil de opnåede resultater gennem analysen bringes til diskussion. Som afslutning på specialet konkluderes analysens resultater, således at der opnås en besvarelse på nærværende speciales problemformulering.

2.0 Aalborg kommunens arbejde med tosprogede elever samt eksisterende viden på det undersøgte område

Med udgangspunkt i problemfeltets og specialets fokus på tosprogede piger og -drengens læring- og udviklingsforskel i grundskole, vil der i det følgende afsnit blive set nærmere på hvilke omstændigheder, der gør sig gældende når tosprogede elever skal integreres gennem grundskole. Aalborg kommune er specialets case med udgangspunkt i kommunens to grundskoler, og der vil af den grund være en nærmere redegørelse af kommunen med fokus på integration af tosprogede elever gennem grundskolen. Yderligere vil der gennemgås eksisterende viden der på tosprogede elever integration i grundskolen. Dette vil gøres så, der inden besvarelsen af problemformulering, skabes en forståelse for relevant baggrundsviden.

2.1 Eksisterende viden på tosprogede elevernes integration gennem grundskole

Ved udgangen af december 2018, var der i Danmark 687.378 børn/unge som gik i en dansk grundskole. Af disse var 18.098 tosprogede elever med ikke-vestlig oprindelse fordelt i landets forskellige grundskoler, hvilke svar til 2,6 pct. af grundskoleelever i Danmark. Dette er ikke en stor andel, dog er der stadig en række udfordringer med integration af tosprogede elever gennem grundskolen. (udlændinge- og integrationsministeriet + undervisningsministeriet 2018: 30)

Integrationen af tosprogede elever i det danske samfund er en politisk målsætning, med det formål at integrere dem lige så godt som etniske danske elever med henblik på, at de skal kunne deltage i samfundets politiske, økonomiske, arbejdsmæssige, sociale og kulturelle liv med samme rettigheder og pligter som de øvrige borger (Lausten & Greve 2017: 9). Kommunalbestyrelsen og de kommunale skolemyndigheder, som er ansvarlige for at fastsætte undervisningsordningen af disse elever, skal sørger at anvende understøttende arbejdsmetoder relaterede til disse elevers forskellige udfordringer (Ibid.: 3). Med det skal alle faktorer tåntænkes, når tosprogede elevernes undervisning skal ruste dem til at være aktive borgere. Eleverne skal tænkes individuelle, eftersom disse har forskellige baggrund, samt skal det sociale og eleverne relation til skole, hjemme og fritiden tåntænkes gennem og i grundskolen. (Ibid.: 9) Der er kritik om at der ikke fremstilles individuelle vurderinger af tosprogede, hvilke får betydning for deres læring og udvikling i grundskole. En individuel vurdering af grundskoleeleverne giver skoleledere, -lærere og

konsulenter muligheden for, at tage stillingen til, hvorvidt tosprogede elever i grundskolen har behov for speciel støtte, som kan booste deres integration og læring gennem grundskolen. (Ibid.: 15)

Elevsammensætningen i grundskolen har generelt også en betydning for hvordan tosprogede elever præsterer og integreres (Kaarsen m.fl. 2016: 1). En evalueringsrapport udarbejdet af udlændinge- og integrationsministeriet & Undervisningsministeriet (2018: 31) viser at indvandrerelever er ligesom etniske danske elever spredt ud på forskellige grundskoler. Spredningen af tosprogede elever er en politisk målsætning, men er ikke en realitet når der tages udgangspunkt i at børn skal gå i skole i de skoledistrikter de bor (Kaarsen mfl. 2016: 1). Mange indvandrefamilier bor primært i nogle bestemte bydele og børnene går i skole i de områder, hvilket kan have negativ påvirkning elevsammensætningen (Christensen m.fl. 2014: 48). Dette kan, trods den politiske indsats om at sprede elever, være skyld i hvorfor tosprogede elever ender med at gå i skole med de elever der ligner dem selv, hvilket kan have betydning på deres integration gennem grundskolen. Skolernes sammensætning af elever er derfor også en nødvendig faktor, med henblik på at opnå en forståelse af tosprogede elevernes læring og udvikling i grundskole. Skoler med en elevsammensætning, hvor flertallet af elever er ressourcetsvage elever², påvirker skolernes succesniveau. Forventningerne er nemlig lavere for skoler med ressourcetsvage elever. (Greve & Krassel 2017: 64)

Udover elevsammensætningen på de enkelte skoler, kan sproget ligeledes skabe en barriere, hvortil tosprogede elever ikke klare sig ligeså vel som etnisk danske elever. Dette skyldes, at det kræver en forståelse for sproget for at kunne løse skoleopgaver men ligeledes udvikle sig på en samfundsmæssig plan. Dette ligger op til at man fra skolernes side skal tiltænke individuelle sprogstøtte. (Gilliam 2009: 126) & (Lausten & Greve 2017: 9) Tosprogede elever er generelt også de elever hvis forældre ikke har gennemført grundskole undervisning i Danmark (Udlændinge- og integrationsministeriet + Undervisningsministeriet 2018: 35), hvorfor kan det være svært for disse elever at få fagligt hjælp fra deres forældre. I stedet skal de arbejde ekstra for at opnå samme

² Tosprogede elever bliver generelt identificeret som ressourcetsvage elever pga. de sproglige og kulturelle barrierer de står overfor når de flytter til Danmark. For at bedre integrere disse elever skal skolerne med gøre brug af ressourcepersoner i dansk som andetsprog. (Lausten & Greve 2017: 21)

resultater som deres danske klassekammerater. De skal eksempelvis læse mere, søge efter mere information og opsøge faglig hjælp andre steder f. eks fra deres etniske danske venner og/eller slå ordene op i en ordbog. (Baluch 2018: 173)

Den forskel der er blandt etnisk danske- og tosprogede elever i Danmark kan også skyldes en forskel i undervisningens opbygning. Hvor eleverne i andre lande kun skal fokusere på en faglig læring, men gældende for Danmark er, at tosprogede elever først og fremmest skal lære et nyt sprog, således de opnår et udbytte med den undervisning der tilbydes. (Moldenhawer 2017: 6). Udover sproget, skal de lære at arbejde projektorienteret, involverer sig selv personligt, kunne argumentere og kende de sociale spilleregler. Dertil skal tosprogede elever kunne stå på et kulturelt fundament. Disse elementer er i sig selv vanskelige at imødekomme, når tosprogede elever samtidig skal kunne formå at overtage danske normer, således de integreres på bedste vis. Disse forudsætningskrav kan være en begrundelse til, hvorfor tosprogede elever kan have flere vanskeligheder end deres etniske danske klassekammerater. (Ibid.: 6) En undersøgelse udarbejdet af PISA 2012 viser at skolerne i Danmark domineret af tosprogede elever leverer generelt dårligere resultater sammenlignet med skoler med færre eller en jævn fordeling af indvandreelever. (Christensen m.fl. 2014: 49) Dette afspejler sig også i resultaterne på området blandt OECD-landene. Præstationsforskellen mellem tosprogede elever og etniske danske elever er i Danmark signifikant større end for OECD-landene i gennemsnit. (Lindenskov m. fl. 2017: 8)

Som udgangspunkt ønsker tosprogede elever at klare sig på bedste vis, men de møder som allerede beskrevet mange udfordringer, som kræver at skolens systematiske opbygning og herunder folkeskolelærerne er mere opmærksomme på disse elever, og formår at opsætte målrettede indsatser og aktiviteter, som imødekommer deres udfordringer. (Ibid.: 8)

2.2 Aalborg kommunens arbejde med tosprogede elever

Aalborg kommune er Danmarks tredje største kommune målt på indbyggertal og var pr. 1. januar 2018 den fjerde kommune med fleste indvandrere, flygtninge og efterkommere efter (1) København, (2) Aarhus og (3) Odense (Indlændinge- og integrationsministeriet 2018: 15). Procentvis af andel af indvandrere af Aalborg kommunes borgere er 3 pct. sammenlignet med 20 pct. i København (Ibid.). Procenttallet af indvandrere og flygtninge kan hænge sammen med

kommunernes størrelse, hvorfor Aalborg kommune er en valid case, for specialets ønske om at undersøge tosprogede piger og -drengens indlærings-, integrationsudvikling i grundskolerne. Aalborg kommune er yderligere interessant, eftersom kommunen er en af de kommuner med den største vækst af indvandrere (Ibid.:18). Aalborg kommune har også været interessant for specialet, da kommunen har en helt anden tilgang til arbejde med tosprogede elever end i de tre andre angivne kommuner. Aarhus kommune har siden 2005 samlede alle tosprogede elever i modtagerklasser (Aalborg kommune, september 2017: 41). Hvor der i København eksempelvis arbejdes for, at reducere tosprogede elevernes tid i modtagerklassen (kk.dk), har Aalborg kommune siden 2017 afskaffet modtagerklasser, så nyankomne tosprogede elever starter deres skoleforløb i Danmark i almindelige klasser. Formålet med afskaffelsen af modtagerklasserne er, at fremme disse elevers integration, således de hurtigst muligt får en normal hverdag. (Aalborg kommune, september 2017: 7 & 51)

Arbejdet med tosprogede elever i Aalborg kommune spiller sammen med kommunes politiske målsætninger for at nyankomne børn, unge og deres familier får en god modtagelse og integration, således de kan få mulighed for at blive velintegrerede i samfundet (Aalborg kommune 2017: 1) Tosprogede undervisere skal tillegne sig tværkulturelle kompetencer, der omhandler viden om og færdigheder i at håndtere komplekse kulturelle sammenhænge og agere professionelt i et miljø, hvor flere kulturer interagerer. Her skal undervisere og pædagoger undgå kategorisering og fordomme og møde de enkelte elever som et individ og ikke som en kulturelle repræsentant. (Ibid.: 5) Forældre skal desuden blive taget som en ressource for barnets indlæring (Ibid.).

Afskaffelsen af modtagerklasserne kan i sig selv være et problem for Aalborg kommunens egen mål om, at gennemføre undervisning til tosprogede elever afhængig af deres kompetence i dansk. Sprog er nemlig afgørende, hvis tosprogede elever overhovedet skal have chance til at klare sig godt i almindelige klasser. Tosprogede elever skal kunne have tilegnet sig dansk som andet sprog (dsa), for at de bedre kan følge med i undervisningen og opnå faglig tilpasning til de udbudte fag. (Lausten & Greve 2017: 9) Når alle tosprogede elever som udgangspunkt indskrives i almenklasser på distriktsskoler, får skolerne flere og nye opgaver, ansvar og flere beføjelser. Det lægger op til et

behov for kompetenceudvikling på skolerne med henblik på at sikre, at alle skoler får de fornødne kompetencer til at kunne skabe rammer for dels basisundervisning på skolen, dels til at løfte opgaven med at alle lærere og pædagoger inddrager dsa som dimension i undervisningen. (Ibid.: 9) Skolerne og underviserne får til opgave ikke kun at fokusere på det faglige indhold i undervisningen, men også at have fokus på den sproglige og faglige udvikling, som to sideløbende processer (Ibid.: 7). Den måde Aalborg kommune arbejder med tosprogede elever, gør kommunen til en interessant case for specialet, eftersom det er interessant at undersøge tosprogede elevernes kønsforskelle på trods kommunens forskellige tiltag. Kommunens arbejde med tosprogede elever understreger heller ikke lærings- og udviklingsforskelle blandt tosprogede piger og drenge, hvilke gør kommunen yderligere interessant.

I en rapport udarbejdet af Aalborg kommune viste det sig at gennemsnitlige faglige resultater og uddannelsesparathed er lavere for elever på skoler, der har den største andel af tosprogede elever (Aalborg kommune, september 2017: 7).

2.2.1 Aalborg kommunes grundskoler

Aalborg kommune har 56 grundskoler hvoraf 6 er specialskoler, de tosprogede elever er fordelt på alle kommunens grundskoler. 15 af kommunens grundskoler har – siden 2017 – fået status for at være kompetenceskoler indenfor tosproget området (Se Bilag 1: 13). Det der kendetegner disse skoler, er at skolerne i mange år har haft omkring 10 pct. eller en højere andel af tosprogede elever, samtidig har de 15 skoler erfaringer med at skabe læringsmiljøer i undervisning og sociale tilbud for disse elever. (Aalborg kommune 2017: 9 & 13) Procenttallet går fra 0 pct. af tosprogede elever på kommunens tre mindste grundskoler til 59 pct. på den højeste andel. (aalborg.dk 2017: 2 & 3) & (Aalborg kommune 2017: 14) De grundskoler med over 50 pct. af tosprogede elever, er omkring 80 pct. af disse elever ikke med vestlig oprindelse (aalborg.dk 2017: 2).

Kigger man på trivslen på Aalborg kommunes forskellige grundskoler, tegnes der et billede af, at trivslen på skolerne er uafhængig af andelen af tosprogede elever (Aalborg kommune, september 2017: 18). Samme mønstre tegner sig ikke, hvis der tages udgangspunkt i det faglige niveau. Præstationsniveauet er lavere på skoler med mere end 10 pct. tosprogede elever. (Ibid.:

40) Kigger man alene på skoler med største andel af tosprogede elever, adskiller disse skoler sig også fra hinanden i forhold til den gennemsnitlige karakter. Karaktergennemsnittet på Aalborg kommunens grundskoler er således ikke afhængig af andelen af tosprogede elever i de almene klasser på skolerne. Det skyldes at en af skolerne med størst antal af tosprogede elever, præsterer gennemsnitlig ligeså godt som grundskoler i kommunen med mindre andel af tosprogede elever. (aalborg.dk 2017: 5)

For at have mulighed for at gå i dybden med det undersøgte område, har specialet valgt at tage udgangspunkt i Aalborg kommune som case gennem analyse af to af kommunens kompetenceskoler. Disse skoler er – udover at være beliggende i Aalborg kommune – valgt eftersom disse vil give forskellige indblik på, hvordan tosprogede piger og -drenges indlæring- og integrationsudvikling påvirkes i undervisning og interaktion med lærerne. Kompetenceskolerne er valgt udefra deres ligheder og forskelligheder. Specialets to enheder til casen er Sønderbroskolen og Herningvejen skolen.

Sønderbroskolen

Sønderbroskolen er beliggende i et stort skoledistrikt. Skolen var pr. september 2017 en af de udfordrede skoler i Aalborg Kommune (Aalborg kommune, september 2017: 40). Skolen blev indfriet i 1948 og har i alt omkring 374 elever hvoraf 169 af dem er tosproget elever, hvilket svare til 45 pct. af skolens elever. (Ibid.) Før 2017 havde Sønderbroskolen haft modtagerklasser, hvilket skabte udfordringer for skolen da modtageklassen blev afskaffet, skolen havde nemlig hidtil modtaget en stor andel tosprogede elever (Aalborg kommune, september 2017: 39).

Herningvej skolen

Herningvej skolen er beliggende i bydelen Aalborg Øst. Den ældste del af skolen blev bygget i 1978 og har været under udbygning flere gange med den sidste i 2017. Pr. 2017 havde skolen 426 elever, af disse var 120 tosprogede elever hvilket svare til 28 pct. (Herningvej-skole.skoleporten.dk)

Kapitel 2

3.0 Teori

I dette afsnit vil specialets teoretiske metoder og teori præsenteres. Afsnittets første del er en betragtning af specialets videnskabsteoretiske ståsted, hvilket skaber en refleksion over de teoretiske præmisser og forudsætter. Følgende bidrager til en forståelse af den viden som vil produceres gennem analysen og konklusionen.

Efterfølgende vil specialets teoretiske ramme fastlægges, eftersom teorien er, i specialet, styrende for analysens fundament. Den anvendte teori i specialet er motivationsteori, eftersom teorien kan give indblik i motivationens betydning i forhold til tosprogede elevers indlæring og udvikling i grundskolen. Supplement til denne teori er frontlinjeperspektiv, eftersom lærerne er bundet af nogle politiske retningslinjer, som de skal forholde sig til, når de underviser. Teorierne bliver bærende for specialets identifikation og konstruktion af sammenhængende tendenser der gør sig gældende når tosprogede elever skal integreres gennem grundskolen. Teorierne vil dermed spille en rolle i både undersøgelses- og fortolkningsfaserne.

3.1 Videnskabsteoretisk position

Videnskabsteori skal forstås, som videnskab om hvordan man skaber viden, efterfølgende med hvordan der arbejdes mest hensigtsmæssigt med den viden (Ingemann 2013: 20 – 21). I det kommende afsnit vil overvejelser omkring den relevante videnskabsteoretiske position i specialet samt dens betydning for og samspil med udvalgte teori og metode redegøres.

3.1.1 Hermeneutik og socialkonstruktivisme

Specialet undersøger tosprogede elevers lærering og udvikling gennem grundskolen, gennem lærernes tilrettelæggelse af undervisning og interaktion med disse elever. Dette ønskes undersøgt gennem udarbejdelse af et kvalitativt casestudie af Aalborg kommunes arbejde med tosprogede elever med udgangspunkt i to af kommunens grundskoler. Læring og tilgange til undervisningen af

tosprogede elever er sociale aktiviteter, hvorfor det videnskabssteoretiske ståsted både kan være hermeneutik og socialkonstruktivisme. Hermeneutik tager sit afsæt i den kontekst aktørerne befinder sig i (Ingemann 2013: 116) mens socialkonstruktivisme bygger på en opfattelse af, at dét individet opfatter som virkeligheden, er betinget af deres fortolkning og konstruktion af det, individet ser (Clift 2014, 151). Undervisere fortolker og konstruere konstant en ny virkelighed når de underviser folkeskoleeleverne, hvilket er et udtryk for hermeneutikken, men ligeledes et udtryk for socialkonstruktivisme, hvor virkeligheden er konstrueret af aktører, og kan dermed også forandres af disse (Clift 2014, 151). Specialet hviler på nogle antagelser, som udspringer af den socialkonstruktivistiske tilgang, altså (1) viden er altid historisk og kulturelt specifikt og er præget af den sociale og kulturelle kontekst, som den indgår i. (2) Sproget forstås som handling, det vil sige at det, at sige noget er ensbetydende med at gøre noget, hvilket gør sproget til en aktiv handling. (3) I tilgangen er aktørernes sociale praksis i centrum. Alt dette kan gøre sig gældende i undervisningen og interaktionen af tosprogede elever.

3.2 Specialets teoretiske tilgang: Motivationsteori

Som tidligere beskrevet fokuserer specialet på kønsforskellen blandt tosprogede elevers indlærings- og integrationsudvikling i grundskolen. Dette ønskes undersøgt gennem lærernes, fra Aalborg kommunens to grundskoler, tilrettelæggelse af undervisning, samt deres interaktion med disse elever. Teorien er relevant for specialet, fordi interaktionen mellem lærere og elever har betydning for hvordan eleverne motiveres (Gilliam 2009: 88), og motivationen kan forstås som afgørende for elevernes præstation og deres valg i skolen (Wigfield m.fl. 2009: 56). Der er mange aspekter i motivationsteori, og specialets tilgang til teorien er forventningsværditeori, Expectancy-value theory, der udspringer af et skift fra adfærdsteorier, der understreger belønninger og vaner, til Kognitive teorier (Schunk m. fl. 2014: 54). Kognitive teorier antager, at mennesker er motiverede til at lære og vedtage fra deres omgivelser. Helt præcis, er kognitive motivationsteorier mere optaget af retningen af adfærd, eller hvordan enkeltpersoner træffer beslutninger om hvilke mål eller stier de vil forfølge, og hvordan de vil fokusere deres energi, nysgerrighed og aktivitet. (Ibid.) Expectancy-value theory vil blive præstenteret i det følgende afsnit.

3.2.1 Expectancy-value Theory

Denne teori har været under historisk udvikling. Nogle af de tidligere teoretikere til teorien er Kurt Lewin og John Atkinson. Lewin udviklede teorien gennem udtrykket 'Level of aspiration' (Schunk m. fl. 2014: 54). Hans tilgang til teorien beskriver mål og standard, som enkeltpersoner sætter for en opgave baseret på deres tidligere erfaringer og kendskab til opgaven. Den lægger ikke op til undersøgelsen af elevernes engagement på skoleområdet, eftersom dette kræver arbejde med forskellige variabler, der påvirker elevernes motivation til skoleaktiviteter. (Ibid.) Dog er teorien relevant i forhold til at undersøge, hvordan tidligere opgaver i skolen kan påvirke elevernes motivation for deres nuværende opgaver. En anden motivationsteori, hvor forventningsværditeori inddrages, er John Atkinsons 'Achievement motivation' (Ibid.: 55). Med denne tilgang fokuserer Atkinson på motivation i to dimensioner; motivation til at nærme sig succes og motivation til at undgå at fejle. Motivet til at nærme sig succes repræsenterer individets håb for eller forventning om succes og afspejler deres evne til at opleve stolthed i opfyldelsen. Individet vil sandsynligvis nærme sig og engagere sig i opnåelsesopgaver, hvis deres motiv for succes er høj. Modsat vil individet undgå at engagere sig i opgaven hvis de vil undgå at fejle. Denne tilgang til teori fokuserer også på enkeltpersonernes egne vurderinger og forventninger til sig selv. Atkinson tager udgangspunkt i individets subjektive overbevisning om deres sandsynlighed for succes. (Ibid.) Disse individers subjektive overbevisning om succes påvirkes ikke kun af deres egen overbevisning, men viser sig også at repræsentere en miljøpåvirkning på motivation. Denne del af teorien, der bygger på miljøpåvirkning, ønsker dette speciale at fokusere på ved at undersøge hvordan tosprogede pigers og drenges integration og udvikling gennem grundskolen påvirkes af deres interaktion med lærerne. Atkinsons tilgang til motivationsteori tager også udgangspunkt i incitamentværdien af succes, defineret som stolthed over at kunne løse opgaven. Tilgangen bygger på en opfattelse af, at løsning af opgaver der er for nemme ikke fører til stor stolthed. Teorien lægger her vægt på, at enkeltpersoner vil værdsætte en svær opgave mere end en let opgave. (Ibid.) Lewin og Atkinsons teoretiske tilgange har spillet en stor rolle i udviklingen af forventningsværditeori, men deres tilgang til teorien bygge kun på individets overbevisning om at ville lykkes med opgaven. Nærværende speciale ønsker derfor at tage udgangspunkt i en

motivationsteori der fokuserer mere på individets omgivelser og hvordan de påvirker individets motivation til læring. (Ibid.: 57)

Moderne forventningsværditeori

Forventningsværditeori opfatter individet som styret af sine omgivelser og følelser og anerkender samtidig omgivelsernes påvirkning på individets valg og væremåde. Det er personens egen tro og vurdering af hvor godt hun/han vil klare sig, der er styrende for læringsmotivationen. Det understreges dog i moderne tilgange til teorien, at en persons omgivelser har betydning for velkommendes forventning til sig selv. (Schunk m. fl. 2014: 53)

I specialet tages der udgangspunkt i tilgangen til en teori udviklet af Jacquelynne S. Eccles, Allan Wigfield og deres kollegaer i forbindelse med deres arbejde med motivation for læring (Schunk m. fl. 2014: 57). Deres tilgange til teorien indebærer at individers adfærd er styret af deres personlige forventninger om en sammenhæng mellem mål og indsats (Wigfield m. fl. 2009: 56). I deres teoretiske tilgang har Eccles og Wigfield i højere grad fokuseret på elevernes forventninger til akademisk succes og værdiopfattelse af de akademiske opgaver, og i mindre grad på et generelt socialt kognitivt perspektiv baseret på personlighed, social- og udviklingspsykologi (Schunk m. fl. 2014: 57). Teorien siger og erkender desuden i den forbindelse, at forældrenes og lærernes (Omgivelser) overbevisninger og opførsel overfor elever kan have direkte påvirkning på elever, men deres påvirkning er afhængig af elevernes egen opfattelse af deres omgivelser. (Schunk m.fl. 2014: 60) Specialet er interesseret i at bekræfte eller afkræfte årsagen til kønsforskelle blandt tosprogede elevers faglige udvikling i grundskolen. Dette vil i specialet undersøges gennem interview med undervisere samt tosprogede/pædagogiske konsulenter, hvorfor der vil blive lagt vægt på, hvordan lærerne opfatter de forventninger og interesser, som tosprogede piger og – drenge har for fagene, samt hvordan lærerne præsenterer fagenes værdi for eleverne. Teorien bliver i de fleste tilfælde brugt til at måle individets egne forventninger for succes (Ibid.: 57), men i specialet tages der udgangspunkt i, hvordan lærerne – gennem deres arbejde – påvirker elevernes forventninger til skolen og dens aktiviteter. Denne indgangsvinkel er taget fordi litteraturen viser at tosprogede elever, især tosprogede drenge, har følelsen af at være misforstået af lærerne. Dette kan bare være en følelse disse elever har, derfor er lærerne specielt i fokus. Nødvendigtvis

har lærerne ikke den samme opfattelse, og dermed kan det være vanskeligt at ændre på disse problematikker disse elever opfatter.

Ifølge moderne forventningsværditeori kan individernes valg og præstation forklares i forhold til deres overbevisning om, hvor godt de ville præstere i en aktivitet, samt hvilke værdier de pålægger aktiviteten (Wigfield m.fl. 2009: 56). Forventning til og værdien af fagene påvirker elevernes præstation, direkte såvel som indirekte. Forventninger og værdier påvirkes af personens opfattelse af egen kompetence, opfattelse af vanskeligheden ved forskellige opgaver og enkeltpersoners mål og selvdisciplin, sammen med erfaringer fra tidligere opnåelsesrelaterede hændelser. (Ibid.: 56)

Viden omkring fagenes betydning for elevernes fremtid er også vigtig for elevernes motivation til at klare sig godt, idet de lægger stor indsats i de fag, som de kan se en værdi i (Ibid.: 57). I praksis svarer 'værdi' i forventningsværditeorien til spørgsmål om "Hvorfor skal jeg udføre den opgave?". Svar til dette spørgsmål kan inkludere interesse, betydning eller anvendelighed, og omkostninger forbundet med den givne opgave. Forventning til succes er, ifølge teorien, fremtidsorienteret (Schunk m. fl. 2014: 58), hvilket lægger op til at eleverne skal kunne se betydningen af skoleopgaver i forbindelse med deres fremtidsinteresser. Specialet er ligeledes interesseret i hvordan lærerne fremmer fagenes og generelle skoleaktiviteters værdier, i forhold til hvad eleverne kan bruge det til i det virkelige liv, eftersom dette kan fremme nytteværdien i fagene (Wigfield m.fl. 2009: 58). Af den grund motiveres eleverne hvis fagene og skoleopgaverne er knyttet til deres interesseområder (Ibid.). Elevernes overbevisning om at de vil klare sig godt i kommende prøver eller eksaminer, motiverer dem også til at præstere godt. Motivationen forhøjes også, når eleverne kan se værdien i den eksamen som de skal gennemføre (Ibid.: 57).

Forventningen om hvorvidt man kan gennemføre en opgave, der er svær, påvirker også måden, hvorpå man tager stilling til opgaven (Wigfild m.fl. 2009: 57). Dette kan sige noget om, hvilken påvirkning sværhedsgraden af opgaver kan have for tosprogede elever. Deres motivation og forventning til at gennemføre en opgave kan nemlig påvirkes af at opgaven enten er uoverskuelig eller alt for nem. Opgaven skal nemlig – som tidligere skrevet – passe ind i individets plan. Værdien

forbundet med opgaven, samt det udbytte man forventer at få af den, skal hænge sammen for at skabe motivation. (Ibid.) Det vil sige at, for at forbedre tosprogede elevers motivation, skal skolerne – herunder lærerne – planlægge undervisningen på en måde, så flest mulige elever kan se værdien i undervisningen. Det må dog erkendes at det ville have været nemmere, at svare på spørgsmålet om opgavernes sværhedsgrad, hvis der var taget udgangspunkt i elevernes og ikke lærernes synspunkter. Kun den individuelle elev kan vurdere om opgaven er svær eller nem for deres faglige kunnen. Lærerne påvirker dog elevernes læring og opgavernes sværhedsgrad gennem tilrettelæggelse af undervisningen. Undervisningen skal ifølge forventningsværditeorien tilrettelægges således at eleverne bliver udfordret, hvilket kan være med til at motivere dem til at lære noget nyt. Det er derfor afgørende for elevernes motivation og læring, at lærerne tænker på den enkelte elev, når de tilrettelægger undervisningen. (Schunk m. fl. 2014: 63)

De kognitive variabler i forventningsværditeorien påvirkes af individernes opfattelse, som igen påvirkes af deres omgivelser, tidligere erfaringer og en række socialiseringspåvirkninger (Wigfilde m.fl. 2009: 56). Tosprogede drenges og -pigers læring, forventninger og værdi i fagene kan påvirkes af deres tidligere oplevelser, samt igangværende oplevelser med lærerne. Lærerens forventning til deres faglige kunnen kan påvirke deres motivation i skolen samt deres præstationsniveau. (Ibid.) Dette kan forklare det mønster der er understreges i problemfeltet, hvoraf det fremgår at lærerne havde højere forventning til tosprogede piger, end de havde til drengene. (Gilliam 2018: 37)

3.2.1.1 Tre dimensioner om lærernes forventninger til elever og dets betydning for elevernes selvopfyldende profetier

Som det fremgår af forrige afsnit, påvirkes elevernes forventninger til sig selv af lærernes forventninger til dem. Forventningsværditeorien lægger vægt på at lærernes forventninger kan skabe selvopfyldende profetier for eleverne (Jussim m.fl. 2009: 349). Selvopfyldende profetier kommer til udtryk i klasselokaler, når en lærer har en fejlagtig forventning om en elev, som gennem sociale interaktioner får eleven til at opføre sig på en bestemt måde, som lever op til lærers forventninger (Ibid.). Her sætter teorien fokus på lærernes forventninger til elever som en drivkraft for elevernes forventning til sig selv gennem deres interaktion i skolen og klasselokalerne.

De forventninger lærerne har til tosprogede elever kan altså forklare hvorfor der opstår kønsforskelle blandt disse elever. Lærernes opfattelse til tosprogede elever kan skabe misvisende forventninger til dem, hvilket i sidste ende påvirker elevernes egen forventning til skole og aktiviteter herpå. (Ibid.: 349 – 350)

Lærere med positive forventninger til eleverne påvirker elevernes motivation og dermed deres præstation; modsat er naturligvis tilfældet for lærere med negative forventninger, hvor denne forventning vil smitte negativt af på eleverne (Jussim m. fl. 2009: 357). Elever opnår i højere grad bedre resultater på de mål, de har sat for sig selv, hvis de møder en lærer med en positiv forventning til dem (Ibid.). Teorien understreger også at lærernes forventninger påvirker mest de svage elever, som i forvejen har en lav forventning til dem selv (Ibid.: 359). Dette kan hænge godt sammen med specialets undersøgte område, da det fremgår i problemfeltet at tosprogede elever på baggrund af sprog- og kulturelle vanskeligheder opfattes som svage elever (Greve & Krassel 2017: 64). Det vil ifølge teorien betyde, at disse elever nemmere kan leve sig ind i lærernes forventninger til dem.

Lærernes påvirkning af elevernes forventninger til sig selv varierer også alt efter hvor lang tid de har haft interaktion med eleverne. Elevernes interaktion i en længere periode med en lærer med negative forventninger til dem får større betydning for disse elever, end for dem der har haft en kortere interaktion med sådanne lærere (Jussim m.fl. 2009: 359).

Elevernes forventning til skolen og dens aktiviteter forekommer og bygger helt konkret på tre punkter: (1) lærernes udvikling af forventning til dem, (2) disse forventninger fører til at lærerne behandler højforventnings-elever anderledes end de behandler lavforventnings-elever (3) efterfølgende reagerer eleverne på denne forskelsbehandling ved at agere på en måde der lever op til lærernes forventning til dem (Jussim m. fl. 2009: 361). Specialets analyse vil tage udgangspunkt i tre dimensioner, der gør sig gældende og påvirker eleverne gennem interaktion med lærerne. Da dette speciale fokuserer på lærernes indgangsvinkel, vil den tredje del af dimensionen ikke inddrages i ligeså høj grad, eftersom den fokuserer mere på eleverne reaktion

på lærernes forskellige behandling af dem. Næste afsnit vil omfatte de to første dimension af teorien, som vil anvendes i analysen.

Lærernes udvikling af fejlagtige forventninger til elever

Elevernes forventning i skolen starter med refleksion over lærernes forventninger til dem, som enten kan være positive eller negative (Ibid.). Normalt er lærernes førstehåndsforventninger til deres elever korrekte, men kun i den forstand at deres forventninger kan forudsige elevernes udvikling, men ikke har en direkte påvirkning på elevernes indlæringsopnåelse (Ibid.). Det vil sige, at lærerne til tosprogede elever kan have en forventning om at disse elever er svage, men det betyder ikke at eleverne ikke kan udvikle sig til dét modsatte. Lærerne kan være korrekte i deres forventninger til disse elever, men deres forventninger er fejlagtige eftersom elever er i konstant forandring. De vokser samtidig med at de ændrer deres mål for livet, hvilket kan have en betydning for deres opfattelse af den værdi skolen har for dem, som kan være motivationen i sig selv. Elevernes personlige udvikling fra det tidspunkt de møder lærerne, kan have en anden betydning for deres præstationsudvikling end lærerne havde forventet. Dog understreger teorien, at lærerne som regel spiller en rolle i elevernes udvikling. (Ibid.: 363) Lærernes forventninger til elever kan være forbundet med tidligere erfaringer, enten med de samme elever eller med andre elever, hvilket kan føre til fejlagtige vurderinger. I stedet for at se eleverne med nye og friske øjne, kan lærernes forventninger forårsage subjektive fortolkninger af elevernes kunnen. (Ibid.)

Sociale stereotyper har også betydning for lærernes fejlagtige forventninger til elever. Lærerne vurderer ofte piger til at udøve større indsats end drenge, selvom drenge og piger måske udøver samme indsats. Graden af at stræbe er en vigtig faktor for forståelsen af lærernes forskellige forventninger til forskellige elever, eftersom lærerne ofte forbinder højere stræben med højere præstation, hvilket betyder at de ofte har højere forventninger til de elever de mener udøver en større indsats. (Jussim m.fl. 2009: 363) Denne tilgang kan være med til at forklare, hvorfor der er præstationsforskel blandt tosprogede piger og -drenge, samt hvorfor piger klarer sig bedre.

Lærernes forventninger fører til forskellig behandling af elever

Lærerne påvirker elevernes motivation til læring gennem den feedback de giver eleverne, eftersom det er ud fra denne eleverne kan opretholde en opfattelse af deres kompetencer, samt hvordan de kan regne med at udvikle disse kompetencer. Lærerne kan påvirke elevernes læring ved – gennem feedback – at give dem faglig indsigt i hvad de er gode til, og hvordan de skal arbejde med for at forbedre sig. Teorien forudsiger nemlig at nøjagtig feedback forstærker elevernes selvværd, hvilket får betydning for deres engagement. Den feedback eleverne får fra lærerne fortæller dem hvilke forventninger lærerne har til dem. (Schunk m. fl. 2014: 62) Som tidligere skrevet i dette afsnit, behandler lærerne højforventnings-elever bedre end elever med lav forventninger (Jussim m. fl 2009: 364), hvilket spiller en rolle når de giver eleverne feedback.

For højforventnings-elever udvikler lærerne en mere positiv klimasætning. Lærerne er mere varme, smilende og opmuntrende i deres interaktion og feedback med disse elever, end når de interagerer med elever de har lave forventninger til. (Jussim m.fl. 2009: 364). Denne feedback er mere rettet mod disse elevers præstation og hvordan den kan forbedres. I modsætning til højforventnings-elever, modtager lavforventnings-elever feedback, som ikke relaterer til det de har opnået og hvordan dette kan forbedres. Feedback til disse elever er mere relateret til deres opførsel, samarbejdsvillighed og aggression, altså feedback som relaterer sig mere til deres personlighed og mindre til deres faglige kunnen. Kritikken fylder desuden mere i feedback for disse elever end det gør for elever, som lærerne har højere forventninger til. (Ibid.)

Lærerne udvikler ofte også bedre input til højforventnings-elevers undervisning, ved at bruge mere undervisningstid på dem. Dette er noget som kun kan være med til at fremme disse elevers præstation, da lærerne samtidig henviser dem til bedre materialer. (Ibid.)

Lærerne giver også højforventnings elever flere muligheder for output, ved at give dem flere hints når de virker lidt usikre, samt giver dem mere tid til at overveje og præcisere deres besvarelser. Alt dette kan være med til at forbedre disse elevers præstationsniveau i skolen, mens lavforventnings elevers præstation forbliver på samme niveau eller forringes. (Ibid.)

Elevernes reaktion til lærernes syn og forventninger til dem

Opdager eleverne lærernes forskelsbehandling, fører det til at eleverne indfanges i de grupper lærerne har placeret dem i. Dette medfører, at de elever hvis lærere har højere forventninger til

dem, lever op til de højere forventninger, og de elever som lærerne ikke har høje forventninger til, lever op til de lave forventninger. (Ibid.: 365) Det er interessant for specialet at undersøge nærmere om lærerne er klar over deres rolle i tosprogede elevers præstation, og hvordan de arbejder med at behandle alle deres elever ens. Når eleverne indfanges i lærernes placering af dem, påvirker dette deres præstation (Ibid.: 366). Elever der oplever positiv forventning fra lærer motiveres til at have bedre forventning til sig selv, om hvor godt de kan klare sig, hvilket i sidste ende kan være med til at styrke deres præstation. Tilsvarende demotiveres de elever som oplever negative forventninger fra lærer. (Ibid.)

3.2.1.2 Køn og etnicitets betydning for læring

Moderne forventningsværditeori understreger også, at køn og etnicitet spiller en rolle i elevernes motivation og engagement i skolen (Schunk m. fl. 2014: 73). Den del af teorien er relevant for specialet, eftersom tosprogede elever hovedsagelig er af anden etnicitet, og kønnet er helt centralt i specialets undersøgelse.

At få et generaliseret billede af elevernes motivation forbundet med køn og etnicitet er ifølge teorien problematisk, men forskellen på hvordan de forskellige køn og etnicitet motiveres eksisterer. Problemet med differentiering set ud fra køn og etnicitet er – ifølge teorien – forbundet med at andre faktorer gør sig gældende, såsom socialøkonomisk status, som varierer uafhængigt af køn og etnicitet. (Schunk m. fl. 2014: 79) Specialet vil ikke gå i dybden med etnicitet, eftersom de tosprogede elever alene kan være delt i forskellige etniciteter, hvilket jeg som forsker i nærværende speciale ikke har mulighed at undersøge nærmere. Specialet er desuden interesseret i den generelle kønsforskelle der er blandt tosprogede elever i grundskolen, der kan forklares ud fra deres faglige og sproglige kunnen. I Eccles og Wigfield undersøgelse for kønsbetydning for læring fandt de frem til at køn spiller en rolle i elevernes selvopfattelse af deres evne. Disse kønsforskelle er styret af kulturelle kønsrolle-stereotyper til forskellige aktiviteter, samt af hvor meget de individuelle elever erkender de kulturelle stereotyper. I teoretikernes undersøgelser viste det sig, at drenge har en høj selvopfattelse af deres evne i matematik, mens piger har en selvopfattelse af at være gode til de sproglige fag og sociale aktiviteter. (Ibid.) Dette kan være med til at forklare,

hvorfor der i Danmark er tendens til at tosprogede piger klarer sig bedre end drenge i grundskolen. Dette bygger på en antagelse af, at hvis tosprogede pigers kundskab i dansk er bedre end tosprogede drenges, så vil pigerne også bedre forstå alt undervisning som hovedsagligt forgår på dansk, hvilket vil have betydning på deres læring i grundskolen.

Ovenstående teoretiske overvejelser fokuserer hovedsageligt på den betydning lærernes og elevernes interaktion har for elevernes læringsmiljø. Der fokuseres ikke på forholdene, som er pålagt lærerne når de på grundskolerne interagerer med eleverne. For nærværende speciale er det en nødvendighed, at få et dybere indblik i disse forhold, da undervisningen af tosprogede elever er mere krævende. Dertil er lærerne underlagt en række politiske målsætninger, som de skal leve op til. Det er derfor et ønske i nærværende speciale, at supplere ovenstående teori med en teori, som belyser de forhold, som lærerne kan møde i deres daglige undervisning på grundskolerne.

3.3 Frontlinje perspektiv

Offentlige ansatte, herunder skolelærere, arbejder hovedsageligt til dagligt med arbejdsbetingelser der skaber dilemmaer, når de skal følge myndighedernes lovgivning, samt hvad de har mulighed for og brug for i praksis. (Lipsky 2010: 200). Dette arbejdede den amerikanske politolog, Michael Lipsky, med i sin kendte bog 'Street-level Bureaucracy – Dilemmas of the individual in public service', hvor han fokuserede på de politiske arbejdsbetingelser og praktiske dilemmaer, som frontlinjearbejdere står overfor i deres daglige arbejde (Ibid.). Tilgangen til perspektivet hænger sammen med specialets fokus, som er tosprogede elevers udvikling og læring i grundskolen, som er kernen for den politiske målsætning om at integrere dem.

Det centrale i Lipsky teori er hvad der sker i råderum, hvor offentligt ansatte udøver et fagligt skøn, og hvordan de oplever følelsen af at være fanget i midten af et krydspres med ledelsen på den ene side og borgeren på den anden side (Ibid.: 201). Lipsky arbejdede med begrebet 'creaming', der refererer til tilgang til frontlinjearbejdernes arbejde, når de tilsidesætter de 'tunge sager', og dermed giver de 'lette sager' højere prioritet. Dette gøres fordi de professionelle forsøger at beskytte deres faglighed. (Ibid.) Her skal det ikke forstås som om Lipsky er imod frontlinjearbejder, men derimod er en teoretiker der understreger de konsekvenser der følger af

det system, som frontlinjearbejderne er underlagt (Ibid.: 197). Tilgangen kan være med til at undersøge, om tosprogede læreres arbejde med disse elever gennemføres med en visse grad af creaming.

Når de offentlige arbejdere arbejder sker der – ifølge Lipsky – en prioriteringsproces. Det er den proces han referer til som creaming. De ansatte opstiller nogle prioriterings præferencer set ud fra den givne organisations mål, hvor frontlinjearbejderne – bevidst eller ubevidst – opdeler borgerne i grupperne ud fra deres egne fordomme og ønsker. (Lipsky 2010: 107) Fra den professionelle synsvinkel sker dette fordi frontlinjearbejderne ikke føler sig værdsatte (Ibid.). Denne del af teorien er relevant for specialets undersøgte spørgsmål, eftersom den kan være med til at forklare, om tosprogede lærere i grundskolen påvirker tosprogede piger og drenges præstation forskelligt ud fra deres opstillede fordomme om kønsforskel blandt tosprogede, samt at de føler at myndigheden ikke se det som en stor udfordring. Teorien understreger at frontlinjearbejderes tilgang til borgerne afhænger af, hvordan de føler, de kan hjælpe borgerne på den ene side og på den anden side følelsen af at mangle at være værdsat fra den ledende myndighed. De har en rolle som 'policy makers', hvilket gør – på trods af utilfredshed – at de føler, at deres arbejde er nødvendigt. (Ibid.: 82)

I forlængelse af 'creaming' forekommer 'bias' processen, hvor frontlinjearbejderne prioriterer de borgere, de har mest sympati for og derfor investerer mere tid og ressourcer i behandlingen af deres sager. (Lipsky 2010: 111) Det er relevant at undersøge, om lærerne i grundskolen bruger mere tid og ressourcer på tosprogede piger, og om dette har noget at gøre med den kønsforskel der er blandt disse elevers læring og udvikling. Som det fremgår i problemfeltet, er der en tendens til at piger bliver behandlet anderledes i grundskolen (Gilliam 2018: 36). Forskellen på 'bias' og 'creaming' er således, at ved bias udvælges de borgere, som frontlinjearbejderne har udviklet en personlig præference for, hvorimod de forsøger, under creaming at fremme organisationens mål på bedste vis (Lipsky 2010: 111).

3.4 Teori operationalisering

I dette afsnit vil operationalisering af teorier kort reflekteres over. Forventningsværditeori vil i analysen fungere som den bærende teori i besvarelsen af specialets problemformulering, men frontlinjeperspektiv vil være supplerende i forbindelse med at skabe et overordnet billede af, hvilke forhold lærerne er underlagt når de underviser og interagerer med tosprogede elever. Første del af analysen vil besvare Aalborg kommunens overordnede arbejde med tosprogede elever, altså hvilke retningslinjer herunder myndighedens krav og målsætninger til undervisning og integration af tosprogede elever gennem grundskolen. I denne del af analyse vil Lipsky' frontlinjeperspektiv inddrages en del, da perspektivet ligger op til at man skal forstå konteksten, hvilke er formålet med interview med konsulenterne. Den anden del af analyse vil besvare hvordan lærerne på skolerne forholder sig til retningslinjerne og forventningerne, samt deres interaktion med tosprogede elever. Dette vil gøre det muligt at forstå, hvordan lærerne påvirker tosprogede elever, samt hvordan deres arbejde med disse elever bliver påvirket af offentlige myndigheders retningslinjer og forventninger. I denne del af analyse vil tre dimensioner i forventningsværditeorien spille en central rolle: *Lærernes udvikling af fejlagtige forventninger til elever; Lærernes forventninger fører til forskellig behandling af elever og Elevernes reaktion til lærernes syn og forventninger til dem*. Disse dimensioner får – i analysen – en afgørende rolle for at opsamle, hvordan lærerne interagerer med tosprogede elever, samt hvilke betydning dette har for disse elever. På baggrund heraf vil analysen deles op i tre, hvor der analyseres i den rækkefølge dimensionerne er i, da handlingen i første dimension har betydning for, hvad der vil ske i den anden og sidste dimension. Den sidste del af dimensionerne kan ikke besvares tilstrækkeligt, da dette kræver dataindsamling af elevernes egen opfattelse af den dagligdag de møder. Suppleret vil Lipsky' frontlinjeperspektiv inddrages løbende, for bedre at forklare kommunens retningslinjers betydning for disse lærers interaktion med eleverne. Dette lever op til specialets tilgang som er teorifortolkende. Ved at tage udgangspunkt i de to teorier får jeg som forsker mulighed for, at undersøge flere niveauer i casen. Jeg undersøger både kommunens overordnede tilgang til arbejdet med tosprogede elever samt lærernes interaktion med disse, samt hvilken betydning det har for den kønsforskel der er blandt tosprogede piger og drenge.

Kapitel 3

4.0 Design og metode

I dette afsnit vil jeg beskrive det empiriske materiale, der ligger til grund for specialets analyse og i forlængelse heraf argumentere for, hvordan den metodiske tilgang bidrager til forståelsen af kønsforskellen blandt tosprogede elevers læring i og integration gennem grundskolen. Herefter vil jeg redegøre for, hvordan den anvendte metode benyttes til at producere og indsamle empiri. Afslutningsvis vil afsnittet indeholde overvejelser om, hvordan det indsamlede data bidrager til specialets analyse.

Valget af forskningsdesign og metode afhænger af specialets undersøgte spørgsmål, der fokuserer på den måde der arbejdes med tosprogede elever i grundskolen, og hvad der forårsager at drenge og piger udvikler sig forskelligt. Specialets design er case design med Aalborg kommune som case. Specialets data er indsamlet hovedsageligt gennem kvalitative interviews, som viser den måde Aalborg kommune arbejder med tosprogede elever, og hvordan metoden påvirker tosprogede pigers og drenges lærings- og integrationsudvikling.

Når der anvendes kvalitativ forskning, er der oftest interesse for at undersøge "hvordan noget gøres, siges, opleves, fremtræder eller udvikles". Dertil anvendes metoden til at beskrive, forstå og fortolke den menneskelige erfaringskvalitet. (Brinkmann & Tanggaard 2015: 13) Dette er årsag til at metoden er interessant for specialet, da der her ønskes en forståelse og forklaring på om der – ligesom i resten af landet – er kønsforskel mellem tosprogede elevers læring og udvikling i Aalborg kommune, og hvad der forårsager denne forskel. Dette ønskes undersøgt gennem lærernes oplevelse med tosprogede elever, da det er lærerne der direkte kan påvirke disse elevers læring og udvikling i grundskolen.

4.1 Specialets design: Casestudiet

I dette speciale ønsker jeg gennem grundskolen at undersøge tosprogede elevers lærings- og integrationsudvikling – med fokus på kønsforskel. Baggrunden for denne undersøgelse er, at der – som skrevet i problemfeltet – på landsplan er stor forskel på tosprogede pigers og drenges

udvikling i grundskolen. Årsagen til tosprogede elevers kønsforskel undersøges gennem kvalitative interviews, hvilket gør specialet til et kvalitativt casestudie.

4.1.1 Det kvalitative casestudie

Casestudiet defineres af Robert K Yin som en empirisk analyse, der undersøger et nutidigt eller historisk fænomen i den sociale kontekst, hvor fænomenet udfolder sig (Yin 2009: 2). Det undersøgte fænomen i dette speciale er kønsforskellen blandt tosprogede elevers lærings- og integrationsudvikling, hvor Aalborg kommune gennem to grundskoler er den undersøgte kontekst. Casestudiet giver mulighed for at gå i dybden med det studerede fænomens sammenhæng i dens sociale kontekst fordi man her får mulighed for, at skabe et øjebliksbillede af virkeligheden (Nielsen 2006: 1). Dog kan årsager og virkninger i forskningsprocessen ikke kontrolleres på samme måde som i eksempelvis de eksperimentelle undersøgelser (Ibid.: 2) Undersøgelsen af fænomenet i den sociale kontekst er relevant for nærværende speciale, fordi elevernes lærings og integrationsudvikling gennem grundskolen forekommer gennem sociale interaktioner med lærerne. Casestudiet som er specialets design giver indblik i de virkelige interaktioner i grundskolen, der kan forklare årsagen til tosprogede pigers og drenge's forskellige udvikling. (Ibid.). Det er yderligere relevant, at jeg som forsker afgrænser mig og vælger de relevante variabler, eftersom mange variabler gøres tilgængelige når der arbejdes med casestudie (Ibid.: 3). Udviklingen og valget af specialets arbejdsområde er valgt ud fra interessen om at identificere et samfundsproblem gennem Aalborg kommune. Her har eksisterende viden på området samt motivationsperspektiver været væsentligt for valget af tilgang og teorier (Nielsen 2006: 6). Mit valg af tilgang og teoretiske rammer er udviklet i forbindelse med eksisterende empirisk data på tosproget området, samt med de generelle antagelser i motivationsteorien, som har betydning for elevernes læringsproces. De eksisterende teoretiske tilgange vil være med til at udvikle ny empirisk viden om det undersøgte fænomen, hvilket betyder at der her er tale om et teorifortolkende casestudie (Ibid.: 34). Her danner teorien altså rammen omkring det undersøgte område (Ibid.:38). I specialet vil de valgte teorier blive afprøvet i forhold til Aalborg kommunes arbejde med tosprogede elever. Specialet ønsker derfor at bekræfte eller afkræfte hypotesen om at de samme forhold er gældende i Aalborg kommune, hvilket gør specialet til en delvis kritisk case analyse. (Nielsen 2006: 9) Dette hænger også sammen med arbejdet med single casestudiet, da det her

testes, om de udvalgte teorier (forventningsværditeori og frontlinjeperspektiv) ligesom den eksisterende viden kan bekræftes eller afkræftes i forhold til det givne problemfelt (Yin, 2009: 47). I casestudiet spiller teorier en væsentlig rolle, fordi de også er med til at danne en grundlæggende forståelse af det undersøgte fænomen (Ibid.). I specialet undersøges et fænomen der før er blevet undersøgt i andre kontekster, hvilket – ifølge Yin – gør det til et projekt blandt mange andre (Ibid.: 48). Der er dog den undtagelse at Aalborg kommune er unik i den forstand at kønsforskel blandt tosprogede elever ikke er statistisk bevist i kommunen. Ydermere tager nærværende speciale udgangspunkt i lærernes livsverden, mens de fleste undersøgelser på området tager udgangspunkt i tosprogede elever.

Det gode ved kvalitative casestudier er, at studiet lægger op til anvendelse af forskellige datakilder og teknikker, hvilket er med til at styrke specialets validitet og reliabilitet (Nielsen 2006: 11). Specialet benytter sig af en dataindsamlingsmetode – interviewmetode – , men metoden anvendes forskelligt for at sikre specialets troværdighed, eftersom forskellige tilgange til metoden bidrager med en mere dækkende viden på det undersøgte felt. Den anvendte metode vil blive gennemgået i afsnit 4.2.

Casens forskellige enheder

Som skrevet er specialets case Aalborg kommune, men for at undersøge fænomenets virkelige kontekst tages der udgangspunkt i to grundskoler i kommunen, som fungerer som casens enheder (se afsnit 2.2). Disse grundskoler er valgt på baggrund af deres forskellige måder at arbejde med tosprogede elever på. Dette kan give et samlet indblik i, hvordan Aalborg kommune arbejder med disse elever og hvordan metoden påvirker tosprogede pigers og drenges lærings- og integrationsudvikling. Skolerne er valgt på baggrund af deres ligheder og forskelligheder. Disse skoler kan i forvejen have et bestemt ry eller omdømme, men ved at komme tættere på aktørerne på skolerne gennem interviews kan jeg som forsker få indblik i det undersøgte felts reelle kontekst.

4.2 Det kvalitative interview

For at indsamle empiri til specialet har jeg gjort brug af kvalitative metode i form af semistrukturerede interviews med Aalborg kommunes to tosprogede- og pædagogiske konsulenter samt fire lærere på casens to grundskoler. Den metode bidrager gennem dybdegående spørgsmål og opfølgende svar og personlige erfaringer fra den enkelte informant, til at sikre en solid viden om specialets emne. For at indsamle differentieret viden på området blev der gennemført et interview med deltagelse af to tosprogede og pædagogiske konsulenter samt fire individuelle interviews med tosprogede lærere. De opnåede resultater er sidenhen blevet sammenholdt med nærværende speciales teoretiske tilgang, hvilket dannede rammen for interviewspørgsmålene til grundskolelærerne. Dermed fungerede interviewsene med konsulenterne som et supplement for videns dannelse.

At interviewe mennesker om deres oplevelser er en udbredt metode inden for human- og samfundsvidenskab. Metoden tillader forskere, at komme ind i det undersøgte fænomen gennem interviewpersonens livsverdner. (Tanggaard & Brinkmann 2015: 29) Formålet med dette er at kunne formulere – gennem transskribering og analyse af de givne informanternes livsverden – et sammenhængende og velinformeret tredjepersonsperspektiv på oplevelser (Ibid.: 31). Interviewmetoden som foregår gennem interaktioner mellem informanter og interviewer er afgørende for den viden der opnås (Ibid.:33). Interaktion kan finde sted mellem to eller flere mennesker og lede frem til kontekstuelle baserede svar (Ibid.: 30). For at indsamle relevante informationer til det undersøgte felt har jeg gennemført både interviews med enkeltpersoner såvel som med flere på en gang. Formålet med interviewene var, at få indblik i hvordan det undersøgte felt italesættes og udøves af de individer, der arbejder med feltet i dets virkelige kontekst. Dette er en social tilgang, hvilket hænger sammen med de videnskabsteoretiske ståsteder. (Ibid.: 31)

Antallet af hvor mange interviews der skal foretages bestemmes ud fra projektets ressourcer, rammer og varighed (Tanggaard & Brinkmann 2015: 32). Som udgangspunkt skal der interviewes så længe, at der kan opnås ny viden på det undersøgte fænomen. Dog understreger Brinkmann og

Tanggaard, at det er bedre at gennemføre relativt få og dybdegående interviews end spredte samtaler (Ibid.). Disse overvejelser gjorde jeg mig i forbindelse med udvælgelsen af antallet af informanter (Ibid.), hvilket ikke var nemt. I dette speciale blev jeg begrænset af, at adgangen til tosprogede lærere var vanskelig. Desuden måtte jeg affinde mig med begrænsede tidsressourcer som gælder for studerende – et interview kræver megen forberedelse, litteratursøgning, transskribering og analysetid (Ibid.).

Interviewforskning kan gennemføres gennem stramt strukturerede interviews med mange styrede spørgsmål, eller som relativt ustrukturerede med få planlagte spørgsmål (Tanggaard & Brinkmann 2015: 34). Ustrukturerede interviews er en vanskelig genre, som kræver stor træning og almenmenneskelig forståelse fra interviewerens side (Ibid.: 35). Det stramt strukturerede interview lægger ikke op til, at man som forsker kan afvige fra de på forhånd fastlagte spørgsmål (Ibid.). I specialet er der derfor anvendt en semistruktureret tilgang, hvor der er fastlagt spørgsmål for at sikre besvarelse af problemformulering, men der samtidig er plads til afvigelse. (Ibid.: 36)

4.2.1 Semistruktureret interview

Gennemførelse af semistruktureret interview – og interview generelt – kræver meget forarbejdelse, således relevante informationer indfanges. Da disse informationer skal benyttes gennem interviewguiden. Det er derfor vigtig at klargøre, hvad der ønskes en viden om, da dette er styrende for, hvilke spørgsmål der bør stilles under interviewesene. Forforståelsen er desuden vigtig for forskerens tilgang til det undersøgte område, eftersom det er en forudsætning for gennemførelsen af et vellykket interview. (Tanggaard & Brinkmann 2014: 37) En interviewer med god baggrundsviden om det givne emne kan stille de bedste og mest relevante spørgsmål. (Ibid.: 37 – 38) I det semistruktureret interview kan interviewerens afvige fra sine planlagte spørgsmål, hvis informanterne udtrykker noget uventet relevant, som interviewerens vil have uddybet. Jeg som forsker, kunne dermed stille spørgsmål, som oprindeligt ikke var planlagt. Dette gav mulighed for, at få dybdegående og mere kontekstafhængig viden om det undersøgte felt. Jeg var derfor ikke helt bundet af en interviewguiden. (Ibid.: 38) Dette gør interviewmetoden attraktiv for specialet, eftersom informanterne kan besidde relevant viden om, hvorfor der er kønsforskel

blandt tosprogede elever. Selvom der kan forekomme afvigelse i interviewforløbene, vil interviewerens efterfølgende vende tilbage til interviewguiden, således at alle interviewspørgsmålene bliver besvaret (Ibid.), hvilket jeg benyttede mig af under de 5 interviews.

4.2.1.1 Interviewguides

I semistruktureret interviews udføres et interview almindeligvis på baggrund af en interviewguide (Tanggaard & Brinkmann 2015: 38). Interviewguides kan være mere eller mindre styrende for selve interviewet og mere eller mindre detaljeret og teoristyret. Dette er afhængig af den forforståelse, man har af det undersøgte felt. (Ibid.) Interviewguidene har været styrende for specialets interviews, eftersom det er ud fra disse jeg har stillet spørgsmålene. Formålet med interviewguides var at sikre, at jeg som forsker fik svar på de spørgsmål der lægges til grund for besvarelse af specialets problemstillinger (Ibid.).

I nærværende speciale arbejdes der med to forskellige interviewguides, hvor den ene er til interview med to tosprogede konsulenter i Aalborg kommune, mens den anden er til grundskolelærere på to af Aalborg kommunes grundskoler. De to interviewguides afviger fra hinanden, idet der i interviewguiden (Bilag 2) til konsulenterne er spørgsmål om Aalborg kommunes generelle arbejde med tosprogede elever og mindre om, hvorvidt kommunens arbejdsgang påvirker de tosprogede elever. Dette skyldes at kommunens tilbud for tosprogede elever har betydning for, hvad lærerne fagligt og socialt kan tilbyde disse elever. Den anden interviewguide (se Bilag 3) er mere teoribaseret og spørger ind til konkrete forhold på casens skoler, der kan belyse om der er forskel på tosprogede pigers og drenges lærings- og integrationsudvikling i grundskolen. Yderligere var spørgsmålene til denne interviewguide – udover at være teoribaseret – formuleret ud fra viden opnået gennem fællesinterview med konsulenterne.

Begge interviewguides indeholder både indledende og direkte spørgsmål, således informanterne havde mulighed for at komme med en uddybende besvarelse. For at sikre interviewsenes validitet, blev der løbende under interviewene stillet fortolkende spørgsmål (Tanggaard & Brinkmann 2015: 42).

4.2.1.1 Præsentation af informanter

Indsamling af informanter kan metodisk foregå på flere måder, i nærværende speciale er der taget udgangspunkt i formålsrettet sampling – Purposive sampling – eftersom jeg har fokuseret på at få interviews med aktører der arbejder i det givne felt. Dette metodevalg er taget, eftersom det udelukkende er aktører, som arbejder med tosprogede elever som besidder relevant viden.

(Bryman 2012: 418) De første to informanter – konsulenterne – kom jeg i kontakt med gennem en henvisning fra Brian Klitgaard – Sektorleder ved skoleforvaltningen i Aalborg kommune – som jeg traf i forbindelse med mit tidligere projekt, hvor han var informant. Brian Klitgaard henviste til konsulenterne på baggrund af deres mange års erfaring med tosprogede elever, og han mente desuden, at de var relevante for specialets fokus på kønsforskellen mellem tosprogede elevernes lærings- og integrationsudvikling i grundskolen. Brians stilling i Aalborg kommune var grunden til at jeg kontaktede ham, da jeg var sikker på at han vidste hvem i kommunen der var relevant for mit undersøgte arbejdsfelt. Mailkorrespondance mellem Brian og mig er dog ikke anvendt i specialets analyse.

Inddragelse af informanterne fra de udvalgte grundskoler var ikke uden problemer. Jeg tog selv kontakt til grundskolerne på baggrund af skolernes forskellige kriterier. I starten af specialets forløb, var et af kriterierne at skolerne skulle have mere end 50 pct. tosprogede elever. Jeg måtte hurtigt erkende at det ville blive vanskeligt, da ikke alle skoler ikke var begejstret eller havde tid til at deltage i et interview med en universitetsstuderende. Mange grundskoler takkede nej til at deltage i interviews, med mindre man henvendte sig som studerende på læreruddannelsen. Dette var frustrerende, og jeg måtte hurtigt skifte strategi fra at fokusere på skoler med over 50 pct. tosprogede elever, til at interessere mig for alle grundskoler i Aalborg Kommune med over 10 pct. tosprogede elever. Dette skift gjorde det ikke meget nemmere, men heldigvis var der to skoler, som stillede lærere til rådighed for et interview.

Tabel 1: Præsentation af informanter

Navn	Stilling	Ansættelsessted
Corna Sørensen	Pædagogisk/tosproget konsulent	Læring og digital udvikling, Skole forvaltning Aalborg

Faten El-Ibari	Pædagogisk/tosproget konsulent	Læring og digital udvikling, Skole forvaltning Aalborg
Henriette Marcher	Underviser – tosproget lærer	Sønderbro skolen
Rikke Flyholm	Dansk som andetsprog vejleder og tosproget lærer	Herningvej skole
Frida Nielsen	Underviser - tosproget lærer og pædagog	Herningvej skole
Dorthe Hansen	Underviser – tosproget lærer	Herningvej skole

Informanterne er alle blevet interviewet, eftersom de alle har tilfælles at arbejde med tosprogede elever, og dermed være en del af deres livsverdner (Tanggaard & Brinkmann 2015: 31).

Det at grundskolerne ikke var positivt indstillet til at bidrage til projektet betød, at jeg blev metodisk begrænset. Det ville have været relevant for specialet, at anvende observationsmetoden, da dette kunne muliggøre at jeg som forsker fik direkte indblik i, hvordan lærerne interagerer med tosprogede elever. Denne metodetilgang måtte jeg desværre give afkald på, da den krævede at jeg deltog i undervisningen. Hvis skolerne havde vist velvilje kunne jeg også have foretaget gruppeinterview med lærerne, men dette ville have krævet en stor organiseringsvilje fra skolerne side, eftersom interviews som regel skal forgå i arbejdstiden. Såfremt der var muligt, at foretage gruppeinterviews ville jeg have fået indblik i de forskellige lærernes synspunkter.

4.2.1.2 Interviewforløb

Med henblik på at identificere specialets undersøgte område har jeg den 14. marts 2019 på Aalborg kommunens skoleforvaltnings afdeling på Godthåbsgade 8, 9400 Nørresundby gennemført et samtidigt interview med kommunens to tosprogede og pædagogiske konsulenter. Fokus på interviewet var kommunens retningslinjer for arbejdet med tosprogede elever. Konsulenternes blev interviewet sammen, fordi deres fælles forståelse af arbejde med tosprogede elever kan resultere i lærernes bedre implementering af metoderne. Hvis konsulenterne ikke er enige om, hvordan retningslinjerne skal fortolkes, vil det skabe forvirring for lærerne når de skal

implementere dem. Interviewsene med konsulenterne skabte en samlet forståelse af deres forskellige holdninger og af kommunens arbejde med tosprogede elever. Betydningen af deres interaktion med hinanden hænger ligeledes sammen med specialets videnskabsteoretiske vinkel, eftersom interaktionen mellem konsulenterne giver indblik i deres forskellige måder at realisere retningslinjerne på. Interview med konsulenterne var tiltænkt som indledende for specialets dataindsamlingsforløb, da konsulenterne kunne svare på nogle spørgsmål om kommunens generelle arbejde med tosprogede elever, som ikke er offentliggjort. Konsulenternes oplysninger ligger til grund for specialets første analysedel.

For at opnå en dybere forståelse af forskellen mellem tosprogede piger og drenge indlæring- og integrationsudvikling har jeg i perioden fra 28.03 til 25.04. 2019 gennemført fire individuelle interviews med lærerne på to af kommunens grundskoler. Interviewene blev udført på både Sønderbro og Herningvej skolen. Formålet var, at sikre at indfange den enkelte læreres personlige erfaring med at arbejde med tosprogede elever. Grundlaget for rækkefølgen af interviewsene, konsulenterne først efterfulgt af lærerne, var at jeg ønskede at lærerne skulle reflektere over betydningen af kommunens retningslinjer for arbejdet med tosprogede elever. Med andre ord, hvordan disse forstår og implementere de politiske målsætninger, som kommunen har opstillet for den undervisning og integration som de tosprogede elever tilbydes gennem grundskolen. Da det er lærerne som befinder sig med eleverne til dagligt, gør dem til vigtige aktører i tosprogede elevers læring og integration gennem grundskolen. Disse lærere har forskellige oplevelser med og af tosprogede elever, hvilket nødvendiggør individuelle interviews med dem, i og med de enkelte læreres oplevelser med tosprogede elever ikke skulle påvirkes af de andres oplevelser. Formålet med interviewsene med lærerne var ikke at få indblik i deres fælles forståelse af Aalborg kommunes tilgang eller i lærernes fælles arbejde og interaktioner med tosprogede elever; det drejer sig mere om deres individuelle oplevelser og interaktioner med disse elever, og hvordan de individuelt oplever kønsrollerne i elevernes læring og udvikling.

De fem semistrukturerede interviews er – som skrevet ovenfor – blevet udført ud fra to på forhånd udarbejdede interviewguides. Eftersom dette er et enkelt mands speciale, afholdte jeg selv alle interviews, som efter indsamling af informanterne forløb stille og rolig og som planlagt.

Alle interviews var nærmest en dialog mellem mig og informanten, hvor der var plads til at jeg kunne afvige fra interviewguiden, og hvor informanten kunne uddybe eller stille spørgsmål, hvis det var påkrævet. Forud for interviewene blev informanterne præsenteret for specialets emne, samt hvilke temaer interviewet berører. I mail-invitationer til interviews havde jeg også oplyst om specialets overordnede undersøgelsesinteresse. For at de ikke på forhånd havde opstillet deres holdning og holdt sig fast på en bestemt tilgang til arbejdet med de tosprogede elever, oplyste jeg dem ikke om specialets problemstillinger. Dog var nogle af deres svar så direkte, at jeg løbende havde fornemmelsen af at de på forhånd havde fastlagt tanker og holdninger til deres arbejde med tosprogede elever. Alle interviews blev lydoptaget og dernæst transskriberet. Interviewene blev renskrevet, men i vil jeg citere udtalelserne fra informanter, således de bliver læsevenlige. Alle interviews blev foretaget på informanternes arbejdspladser.

Kapitel 4

5.0 Analyse

5.1 Kontekst analyse

De udtalelser der forekommer i det følgende, som denne kontekst analyse er bygget op omkring, er udtalelser fra Aalborg kommunes tosprogede og pædagogiske konsulenter – Faten El-Ibari & Corna Sørensen. Da jeg specialets forfatter valgte, at fokusere på tosprogede elevers læring og integration gennem grundskolen, har jeg bevidst valgt at tage kontakt til aktører i kommunen der til dagligt arbejder med tosprogede elever. Konsulenters udtalelser om kommunens arbejde med tosprogede elever vil løbende i analyse kobles til specialets teorier samt eksisterende viden på området. Denne del af analysen er ydermere praksis- og erfaringsbaseret, mens den anden del i højere grad vil inddrage specialets teoretiske perspektiver. De informationer der forekommer af konsulenternes udtalelser vil efterfølgende blive sat i forbindelse med specialets anden del af analyse. Konsulenternes udtalelser vil være med til at skabe forforståelse for tosprogede piger og drenges udvikling i Aalborg kommune, hvilket uddybes nærmere i anden del af analysen. Tosprogede elevers udvikling i Aalborg kommune kan bekræfte eller afkræfte den kønsforskel der viser sig at være blandt tosprogede elever på landsplan.

Udviklingen i Aalborg kommunes arbejde med tosprogede elever

Integrationen af tosprogede elever har i Aalborg kommune fyldt rigtig meget gennem årene, hvor kommunens indsats på området har varieret. Dette kom til udtryk gennem konsulenternes tilbagevendende fortællinger om deres mange års arbejde med tosprogede elever i kommunen. Begge konsulenter har erfaring i at arbejde med tosprogede elever i mere end et årti.

”Jeg har arbejdet med tosprogede elever i rigtig mange år, siden 2001 i hvert fald har jeg været ansat her på forvaltningen, men tidligere har jeg også været på en skole som også omfattede tosprogede elever.” (Faten, Bilag 4: 1)

”...og det er godt og vel 13 år jeg har beskæftiget mig med tosprogede.”(Corna, Bilag 4: 1)

Flerårs beskæftigelse med tosprogede elever i Aalborg kommune gør at konsulenterne Corna og Faten, med alt andet lige, har spillet en væsentlig rolle i den udvikling, Aalborg kommune har gennemgået i arbejdet med tosprogede elever. Derfor er disse aktørers udtalelser relevante i forhold til forståelsen af kommunens tilgang og arbejde med tosprogede elever.

Aalborg kommunes tilgang til tosprogede elever lægger megen vægt på elevernes læring, og at integrationen skal understøttes ved at inddrage 'dansk som andetsprog' som dimension i alle de fag, som tosprogede elever undervises i (Bilag 4:1). I Aalborg kommune arbejder man på, hvordan der kan skabes en bæredygtig præsentation af skoleopgaverne, herunder også lektierne og hvordan man ønsker de skal løses. Dette er et tiltag, som gælder for alle kommunens elever, dog specielt for elever der har 'dansk som andetsprog', altså tosprogede elever. (Ibid.) Udviklingen af en mere begribelig tilgang til skoleopgaver og lektier kan minimere opgavens sværhedsgrad, hvilket kan, ifølge forventningsværditeorien, være med til at overskueliggøre opgaven (afsnit 3.2.1). Eleverne bliver som beskrevet gennem teoriafsnittet nemt demotiveret, hvis de opfatter opgaven enten for nem eller for svær.

Selvom Aalborg kommune har egne arbejdsmetoder med tosprogede elever, forholder disse sig til forsknings- og undervisningsministeriets tilgang på området. Det er nemlig lovpligtigt fra ministeriet, at 'dansk som andetsprog' skal være en dimension i alle fag, hvilket Aalborg kommune aktivt arbejder med. Aalborg kommunes skoleforvaltning forholder sig til ministeriets afdækningsmateriale – 'Sproglig udvikling³' – der er med til at afklare hvad tosprogede elever kan eller ikke kan i forvejen. Ved hjælp af denne afklaring kan skolerne lave en faglig vurdering af tosprogede elevers individuelle læringsmål. (Ibid.: 3)

"... der kom det her nye afdækningsmateriale fra ministeriet, der har forvaltningen altså også sagt at Trin 1 og 2 i det her skal anvendes, fordi vi skal have en afdækning af 'hvad kan de på deres stærkeste sprog?', 'hvad er det for nogle kompetencer de kommer med som vi kan bygge på?' så de ikke skal starte ved år 0, så de ikke bliver set som tomme kar der ingenting kan når de kommer.

Det har vi simpelthen sagt 'det er et Must'." (Corna, Bilag 4: 2)

³ <https://arkiv.emu.dk/modul/elevforudsætninger-og-læringsmål-1>

Selvom om interviewet med konsulenterne overordnet gav udtryk for, at lærerne havde metodefrihed i undervisningen af tosprogede elever, skulle dette foregå indenfor rammerne, som er fastsat af Undervisningsministeriet. Dette er ifølge frontlinjeperspektiv et eksempel på, at skolerne herunder lærerne er underlagt politiske bestemmelser i deres daglige arbejde. Som led i, at sikre at Aalborg kommunes grundskoler forholder sig til de opstillede rammer stilles tosprogede- og pædagogiske konsulenter sig til rådighed for skolerne. Skolerne kan henvende sig til dem, hvis de ønsker faglig sparring omkring nogle undervisningsmåder, nye tiltag, eller hvis skolerne oplever udfordring med undervisningen eller interaktionen med tosprogede elever. (Ibid.: 3) Til dette uddybede konsulenten Faten følgende:

”Altså fag i dansk som andet sprog ... der er jo faghæfte eller forenklet fællesmål, der er nogen retningslinjer og nogle kompetenceområder som skal opfyldes i det fag.” (Faten, Bilag 4: 3)

Konsulenterne opsøger også skolerne i forhold til nogle kurser, timedage, konferencer osv., med det formål at sikre – trods skolernes metodefrihed – at tosprogede elever får det tilbud og den undervisning der er krav om (Ibid.). Konsulenterne fungerer som organisatorer for kommunens tilgang til integrationen af tosprogede elever gennem grundskolen (Ibid.: 2).

Som skrevet ovenfor, har kommunen ændret sin strategi i forhold til deres arbejdet med tosprogede elever flere gange. Man er gået fra modtageklasser til den to-kulturelle model, og siden 2017 har kommunens tosprogede elever skulle forholde sig til kommunens strategi, at alle børn skal gå på deres distrikt skole. Dette betyder, sammen med nedlæggelse af modtageklasser, at tosprogede piger og drenge, også de nyankomne, kommer direkte i almindelige klasser.

”...i 17 ændrede vi lidt strategi, hvor det hed at alle børn skulle gå i den distrikt skole ... det hed det endelig også før, det har det heddet i rigtig mange år, men vi havde noget med at de nyankomne kunne visiteres i modtageklasser. Den der centrale visitation er ikke mere, så alle elever, også nyankomne, indskrives på distrikt skole men har selvfølgelig frit skolevalg ligesom alle andre elever.” (Corna, Ibid.: 6)

Det at tosprogede elever ikke visiteres til modtageklasse kan blive et problem, eftersom disse elever endnu ikke har tilegnet sig det danske sprog, som de skal undervises i. Sprogkundskab er – som skrevet i indledningen – en forudsætning for at eleverne kan deltage aktivt i undervisningen. Dette kan skabe problemer, fordi ansvaret for undervisningen af disse elever i højere grad er hos den enkelte skoleleder. (Aalborg kommune, september 2017: 7) Konsulenterne kunne ikke udtale sig om, hvorvidt dette påvirker tosprogede elevers læring og udvikling i grundskolen. Det skyldes at metoden stadig er ny i kommunen, og der er endnu ikke lavet en evaluering på den. Kommunen har dog ansat en djøfer for at evaluere metodens virkning. (Bilag 4: 6) Dét med at tosprogede elever, som endnu ikke har tilegnet sig det danske sprog, indskrives direkte i almindelige klasser, opfattes foreløbigt ikke som problematisk i Aalborg. Kommunen har i mange år arbejdet med inddragelse af tosprogede elevers forskelligheder og sprog i deres undervisning. (Ibid.) I kommunen opfattes tosprogede elevers modersmål som en ressource, når de skal undervises og tilegne sig det danske sprog. Denne opfattelse fyldte meget i kommunens tidligere strategi i arbejdet med tosprogede elever gennem den tidligere nævnte 'to-kulturelle model'. Elevernes modersmål opfattes i det kommunale regi, som et supplement for en hurtig integration af disse elever (Aalborg kommune, september 2017: 7). I forlængelse heraf udtalte en af konsulenterne:

"...den her to-kulturelle model, der så desværre ikke er der mere, hvor der var tosprogede medarbejdere i de to-kulturelle klasser... de elever der blev indskrevet der, kunne være elever der ellers skulle have haft basisundervisning, men når vi så på,... da havde vi haft dem længe, kunne vi se på 'hvor ender de her elever?' de kom ind i skolen med svagsproglig forudsætninger ... der var faktisk flere af dem der gik på gymnasiet eller på gymnasiale uddannelser end de der ikke havde gået i to-kulturelle klasser." (Corna, Bilag 4: 5)

Af citatet fremgår det, at den to-kulturelle model fungerede godt for nogle elever der egentlig burde have haft basisundervisning, idet mange af dem klarede sig så godt at de efterfølgende tog en studentereksamen (Bilag 4:5). Denne model var – ifølge konsulenterne – noget som kommunen var både berømt og misundt for, men på grund af nogle politiske omstændigheder måtte modellen afskaffes (Bilag 4: 5). Modellen gav tosprogede elever chancen for at udvikle deres

faglige kunnen, samt at være social med andre elever på skolerne, uden at føle sig anderledes og udelukkede fra skolens fællesskab på grund af deres begrænsede sproglige kunnen. (Ibid.) Tilhørsforhold samt positiv trivsel er nogle af de faktorer som kan være med til at fremme tosprogedes læring og udvikling, hvilket også er Aalborg kommunes mål.

Det at eleverne havde mulighed for at bruge deres modersmål i undervisningen, gav dem chancen for at uddybe sig, og forstå nærmere dét de blev undervist i. Samtidig havde disse elever mulighed for at blive undervist af en lærer eller pædagog, der mindede dem om dem selv, hvilket kan – som skrevet i indledningen – være motiverende for elever, der måske ikke havde høje forventninger til sig selv.

”fordi man ansætter en ekstra lærer i klassen som taler barnets modersmål og i samarbejde med den danske lærer hjælper og underviser i hele klassen.” (Faten, Bilag 4: 2)

”Så man kan i hvert fald sige, at noget tyder på, at det, at de virkelig har mulighed for at bruge deres modersmål og de i virkeligheden har nogen de kan identificere sig med, har en positiv effekt på deres mål og lyst.” (Corna, Bilag 4: 5)

Det at eleverne kan se nogen, som de kan identificere sig med i en faglig sammenhæng, giver dem mulighed for at se hvad de også kan blive til i fremtiden. Dermed får de en forståelse for hvilken betydning undervisningen kan få for deres fremtid. Dette er, ifølge, forventningsværditeorien en af forudsætningerne for elevernes motivation for at løse skoleopgaver, da opgaver og skoleaktiviteter skal være forbundet med elevernes opfattelse af nytteværdi. Siden kommunens strategi ændrede sig i forbindelse med afskaffelse af den to-kulturelle model, er det nu op til skolerne at ansætte en eller flere tosprogede lærere eller pædagoger, hvis skolen vurderer at deres tosprogede elever har behov for det (Bilag 4: 2). Det er nødvendigt, at disse har erfaring indenfor tosprogede, interkulturel kommunikation og kulturforståelse. (Aalborg kommune 2017: 11)

”Men lige nu er der ikke nogen skoler der har to-kulturelle klasser, men der er nogle skoler der har ansat tosprogede lærer, en arabisk, somalisk og grønlandsk. Det er op til skolerne nu at ansætte..”

(Faten, Bilag 4: 5)

Dette kan medføre at tosprogede elever tilbydes differentieret tilbud, da én skole kan beslutte sig for at ansætte nogle ekstra lærer eller pædagoger til at støtte deres tosprogede elever, mens andre skoler i kommunen ikke gør det. Det er nemlig i kommunens retningslinje at grundtildelingen differentieres i forskellige takster afhængigt af antallet af tosprogede elever med behov i DSA-undervisning (Bilag 1:12). Nogle elever kan have behov for ekstra sproglige støtte, men dette tilbud vil – med udgangspunkt i kommunens retningslinje – ikke tilbydes til dem medmindre der er et valid antal af tosprogede elever. Dette kan give problemer med retningslinjen, da det ikke fremgår nogen steder hvilket antal som opfattes stort nok, hvilke gør at det bliver individuelle vurderinger af skolerne selv. Ifølge frontlinjeperspektivet kan dette medføre, at lærerne føler et krydspres, hvilket kan resultere i at de nogle tilfælde udøver skøn i deres daglige arbejde.

Kommunens forventning og krav til grundskolernes arbejde med tosprogede elever

Som skrevet i forrige afsnit har Aalborg kommunes grundskoler metodefrihed i undervisningen af tosprogede elever, men skolerne skal holde sig indenfor rammerne der er sat af undervisningsministeriet. Aalborg kommunes overordnede tilgang til tosprogede elever er gennem ’kommunikativ tilgang’ (Bilag 4: 2). Med denne tilgang er det et krav fra kommunens side, at eleverne skal kunne anvende deres sproglige niveau i undervisningen. Der skal være plads til dette, eftersom kommunen har erfaring med at tosprogede elevers modersmål kan anvendes som en ressource i deres undervisning.

”... når vi siger at det er en kommunikativ tilgang vi har, så er der allerede lagt noget ind. Altså det betyder at eleverne i hvert fald skal have mulighed for at anvende deres sprog, altså lære gennem anvendelse,..” (Corna, Bilag 4: 2)

Formålet med denne tilgang er fra kommunens side, at tosprogede elevers faglige kunnen skal udvikles og ikke begrænses af deres svage danskkundskab. Dette lægger op til en kritisk

overvejelse af hvilken betydning det har for disse elever, når de skal ud af grundskolen, altså hvilke ungdomsuddannelsesmuligheder de vil have, hvis deres sproglige kompetencer ikke forbedres på et vist niveau. Dette er ikke noget specialet vil eller ønsker at svare på, men det er en god refleksionsvinkel at have til Aalborg kommunes arbejde med tosprogede elever.

Kommunikativ tilgang lægger op til at undervisningen organiseres på en bestemt måde, hvor elevens modersmål og deres niveau i det danske sprog inddrages i undervisningen, men metodefriheden giver grundskolelærerne i Aalborg kommune mulighed for selv at bestemme opgaverne. (C) (Bilag 4: 3) Kommunikativ tilgang er, ifølge konsulenterne, bestemt fra kommunens side, da forskningen viser, at det er en mere effektiv måde at undervise tosprogede elever på (Ibid.).

Overvejelser om kønsforskel i Aalborg kommunes arbejde med tosprogede elever

Trods den kønsforskel der tegner sig at være blandt tosprogede elever på landsplan, gav interviewet med konsulenterne ikke udtryk for, at kønsforskel fylder noget i kommunens arbejde med disse elever.

”Veronica: Hvor meget fylder kønsforskel i jeres arbejde med tosprogede elever? Faten: Det fylder ingenting” (Bilag 4: 3)

På trods af, at konsulenten gennem ovenstående gav udtryk for, at køn ikke fylder noget i deres daglige arbejde med tosprogede elever, understregede begge konsulenter, at det nogle gange er relevant at lave en evaluering af, hvordan det går og hvordan man kan forbedre både tosprogede drenge og pigers læring i grundskolen, men dette har de lovgivningsmæssigt ikke mulighed for at føre statistik på. (Bilag 4: 4) Loven forhindrer dem ikke i at føre statistik på alle piger og drenge i grundskolen, men dette må ikke udføres på baggrund af elevernes nationalitet (Ibid.). Forskellen blandt tosprogede piger og drenge er hellere ikke noget, der formelt er omtalt i kommunens arbejde. Dette skaber blandt andet et grundlag for, at undersøge feltet nærmere gennem Aalborg kommune.

At kommunen lovgivningsmæssigt ikke må udføre sådanne statistikker, kan forhindre dem i at lave differentierede tilbud, som imødekommer tosprogede piger og drenges forskellige behov. Det fremgår i indledningen, at piger og drenge lærer forskelligt, samt at tosprogede drenge har en anden tilgang til almindelig grundskole end piger, og at de derfor klarer sig markant dårligere end tosprogede piger. Det at konsulenterne ikke kan føre statistik på tosprogede pigers og drenges forskellige udfordringer, kan skabe dilemmaer i forhold til udførelse af deres arbejde og kommunens mål om at styrke alle tosprogede elevers læring, trivsel og udvikling. Offentligt ansattes dilemmaer er også noget der er kommet frem i Michael Lipskys frontlinjeperspektiv, hvor det viser sig at de offentligt ansatte tit føler sig fanget i midten af krydspres, når de udfører deres arbejde. For at skabe et overblik over forholdene mellem tosprogede piger og drenge, tager konsulenterne udgangspunkt i PISA-undersøgelser. Kommunen kan ud fra disse stadig ikke have et klart billede af kønsfordelingen, der kan være blandt tosprogede elever.

”Det er altså, ... det gør de ved PISA, men det er også på et helt andet niveau. Der er jo nationale test som alle skoler tager på eleverne og det er der man kan følge progressionen eller udfordringer men det er også generelt ...” (Faten, Bilag 4: 4)

Selv gennem PISA testen kan kommunen, herunder konsulenterne, heller ikke få adgang til, hvordan den enkelte elev klarer sig. Konsulenterne gav udtryk for at resultaterne fra PISA kunne være gode at have, men de lagde også meget vægt på, at de hellere ville have at lærerne på grundskolerne forstår og arbejder med den individuelle elev, i stedet for at tage udgangspunkt i store nationale statistikker.

”Det kunne være godt at have de resultater, for at kunne handle på dem, men til gengæld så tænker jeg også at for mig er det mere værd at lærerne derude bliver rigtig, rigtig gode til at evaluere på deres egne klasser og tænke ’hvordan handler jeg på det’, end at der kommer nogle store fine nationale statistikker ... men jeg vil tro umiddelbart, jeg har ikke noget at have det i, men jeg vil tro at Aalborg fordeler sig nogenlunde som det her, ...” (Corna, Bilag 4: 4)

Selvom Aalborg kommune ikke har noget konkret tal eller evaluering på kønsforskel blandt tosprogede piger og drenge, mener konsulenterne stadig, at det nok forholder sig som i resten af landet. (Ibid.: 4) Altså at tosprogede piger klarer sig bedre end tosprogede drenge. Selvom der ikke forekommer differentiering af opgaver rettet mod tosprogede piger og drenge arbejdes der i Aalborg kommune med differentiering af opgaver til det individuelle individ. (Bilag 1:6)

For en nærmere afklaring på kønsforskellen blandt tosprogede elever, vil anden del af analysen tage udgangspunkt i lærernes udtalelser. Dette er valgt for specialet, eftersom det er lærerne som til dagligt interagerer med og underviser de tosprogede elever.

5.1.1 Delkonklusion

Af overstående kontekstanalyse kan det konkluderes, at der i Aalborg kommune arbejdes bevidst og aktivt med integrationen af tosprogede elever gennem grundskolen. Kommunens strategi og tilgang til arbejdet med tosprogede elever har været under forandring. Kommunen er gået fra at have modtageklasser til at have den to-kulturelle model. Med to-kulturelle modellen havde tosprogede elever nogen, som de kunne identificere sig med i en faglig sammenhæng, hvilke giver dem mulighed for at se, hvad de også kan blive til i fremtiden. Siden 2017 har kommunens tosprogede elever skulle forholde sig til kommunens tilgang, at alle børn skal gå på deres distriktskole. Dette betyder, sammen med nedlæggelse af modtageklasser, at tosprogede piger og drenge, også de nyankomne, kommer direkte i almindlige klasser. Der konkluderes ud fra konsulenternes udtalelser, at selvom tosprogede elever ved visitation direkte til almindelige klasser endnu ikke har tilegnet sig det danske sprog, opfattes dette ikke som værende problematisk. Aalborg kommunes overordnede tilgang til tosprogede elever er gennem 'kommunikativ tilgang', som lægger op til sproglig anvendelse, herunder elevernes modersmål, i undervisningen. Kommunen har i mange år arbejdet med inddragelse af tosprogede elevers forskelligheder og sprog i deres undervisning. Kommunikativ tilgang er bestemt fra kommunens side, eftersom forskningen viser, at det er en mere effektiv måde at undervise tosprogede elever på.

Der kan ydermere konkluderes, at selvom Aalborg kommune har egne metoder for arbejdet med tosprogede elever, forholder disse sig til forsknings- og undervisningsministeriets tilgange på området. Det er nemlig lovpligtigt fra ministeriet at 'dansk som andetsprog' skal være en dimension i alle fag. Denne tilgang forholder Aalborg kommunes sig til. Aalborg kommunes skoleforvaltning forholder sig til ministeriets afdækningsmateriale – 'Sproglig udvikling' – der er med til at afklare hvad tosprogede elever kan eller ikke kan i forvejen. Af den afklaring kan skolerne lave en faglig vurdering af tosprogede elevers individuelle læringsmål.

Det kan altså konkluderes ud fra konsulenternes udtalelser, at lærerne har metodefrihed i undervisningen af tosprogede elever, dog skal de holde sig indenfor rammerne, som er bestemt af undervisningsministeriet. For at sikre at Aalborg kommunes grundskoler holder sig indenfor rammerne fungerer tosprogede- og pædagogiske konsulenter som organisatorer for kommunens tilgang til læring og integrationen af tosprogede elever gennem grundskolen. Med afskaffelse af den to-kulturelle model samt den centrale visitering i modtagerklassen er det nu op til skolerne at ansætte en eller flere tosprogede lærere eller pædagoger, hvis skolen vurderer at deres tosprogede elever har behov for det. Køn fylder desuden ikke noget i kommunens arbejde med tosprogede elever, da kommunen opfatter tosprogede elever individuelt.

5.2 Tre dimensioner om lærernes forventninger til tosprogede elever som har betydning for deres læring og udvikling

Dette speciales anden analysedel er baseret på informationer fra den foregående kontekstanalyse, specialets teorier og udtalelser fra fire tosprogede lærere fra to af Aalborg kommunes grundskoler. Specialets sidste del af problemformuleringen, og dermed hele undersøgelsesspørgsmålet, besvares på baggrund heraf. Denne del af analysen vil – for at indfange de forskellige niveauer af lærernes anvendelse af kommunes retningslinjer samt interaktion med tosprogede – blive struktureret ud fra de tre dimensioner i forventningsværditeorien. Formålet er her at konstatere – ved at benytte Aalborg kommune som case – de reelle samfundsforhold om lærings- og integrationsudvikling af tosprogede elever.

5.2.1 Lærernes udvikling af forventninger til tosprogede elever

Lærernes interaktion med elever har, jf. problemfeltet, stor betydning for hvordan de lærer og udvikles gennem grundskolen, og dermed for hvordan de agerer i samfundet generelt. Det tydeliggøres også, at læreres og pædagogers interaktion på grundskolen er uhyre vigtigt for tosprogede elever. Grundskolen er for de nyankomne deres første møde med det danske samfund og spiller en afgørende rolle i forhold til deres opfattelse af hele samfundet. Denne del af analysen og de efterfølgende dele vil derfor fokusere på at besvare den del af problemformuleringen, der drejer sig om grundskolelæreres interaktion med tosprogede elever, og hvorledes den påvirker disse elevers læring og integration gennem grundskolen. Analysens resultater er baseret på tosprogede læreres egne opfattelser og refleksioner, der skal derfor tages højde for at eleverne kan have en anden opfattelse. Det hænger sammen med specialets videnskabsteoretiske ståsted, i og med dét som informanterne opfatter som virkeligheden, er betinget af deres fortolkning og konstruktion af egne handlinger.

5.2.1.1 Lærernes udvikling af fejlagtige forventninger gennem deres interaktion med tosprogede elever

I specialets interviews gav de fleste informanter udtryk for, at deres interaktion med tosprogede elever ikke er anderledes end den de har med øvrige elever, da de arbejder ens og individuelt med alle elever (Bilag 5:4 , Bilag 6: 5 & Bilag 7: 2). Informanterne fortalte desuden, at deres forventninger til tosprogede elever er ligeså individuel som den er for de andre elever, og at den afspejler og forholder sig til det faglige niveau eleverne kommer med (Bilag 6: 5, Bilag 8: 9). Det kan derfor udledes, at lærerne som udgangspunkt har ensartet arbejdstilgang til alle deres elever. Netop dette ses også i nedenstående udtalelse fra en af lærerne:

”Den er ligeså forskellig som den er til alle mulige andre. Jeg har høje forventninger til alle mine børn, høje forventninger fordrer eller giver højere præstationer.” (Bilag 6:8)

Deraf kan det udledes, at læreren ikke lader elevernes forskellighed spille en stor rolle i hendes interaktion med dem. Det kan yderligere udledes, at læreren er klar over den betydning hendes forventninger til den enkelte elev har for elevens læring. Der opstår dog en splittelse blandt

lærernes interaktion med og forventninger til tosprogede elever, da de samtidig anerkender at tosprogede elever – på grund af sproglige vanskeligheder – har det fagligt svært sammenlignet med etniske danske elever.

”De skal lære det danske sprog, så de kan blive gode til at lære fagene også. Det er det redskab de har brug for at lære fagene med. Det er sværere for tosprogede elever end det er for etniske danskere.” (Henriette, Bilag 5: 4)

Denne forståelse delte tosproget-konsulent Corna Sørensen også, idet hun mente at tosprogede elever starter i skolen med svagsproglige forudsætninger på grund af deres lave sprogniveau i dansk (Bilag 4: 5). Det er indlysende, at et lavt dansk niveau fører til et lavt fagligt niveau, og lærernes faglige forventninger til de tosprogede elever må derfor stilles lavere end for de øvrige elevers vedkommende, som ikke har sproglige problemer.

Eftersom tosprogede elever i Aalborg kommune visiteres direkte til almindelige skoleklasser, skal lærerne forholde sig til disse elevers begrænsede sprogkundskab i undervisningen. De interviewede lærere arbejder derfor til daglig med at differentiere opgaver, så de kan imødekomme alle elevers behov, så tosprogede elever ikke bliver begrænset på grund af deres lave danskkundskab. (Bilag 5: 8, Bilag 6:5, Bilag 7:4 & Bilag 8:9) Dét at arbejde med differentierede opgaver er en kommunal indsats og gælder for alle kommunens grundskoler, da kommunen erkender elevernes forskellige faglige kundskaber. Der arbejdes differentieret f.eks. ved at arbejde med store emner, som er ens for alle, men hvor materialerne er differentierede (Bilag 7:1).

”For eksempel hvis vi har eventyr, så kan det være at der er nogle børn som skriver nogle lange eventyr og nogen skriver kun kortere eventyr, og det kan være at der er nogen der bare skal lære eventyr ordene, fx konge og dronning, prinsesse eller forskellige ting, så på den måde arbejder vi differentieret” (Dorthe, Bilag 7: 1)

Ud fra lærerens udtalelse i citatet kan det udledes, at hun møder eleverne på det niveau hvor de er for at inkludere dem i undervisningen. Eksemplet ovenover viser dog, at nogle af eleverne vil få

flere og sværere opgaver end andre, hvilket kan forbedre deres faglige kunnen sammenlignet med dem som eksempelvis starter fra bunden af det givne emne med enkelte ord. Det er det som Lipsky betegner som 'creaming', og som også kan illustreres ved en frontlinjemedarbejder der tilsidesætter tunge sager for de nemmere. Ved at differentiere materialer efter elevernes forskellige niveauer skal lærerne ikke bruge alt for megen tid på, at forklare de svære materialer til fagligt svage elever. Lærerne anerkender at deres opgave er, at formidle undervisning som når ud til både de svage og stærke elever, men lærerne kan være begrænset af den tid de har til rådighed (Bilag 6:5, Bilag 7:4 & Bilag 8:5). Dette kan betyde at lærerne ikke altid kan finde tid til at undervise eleverne på samme niveau, selvom de gerne ville det. Det kræver nemlig mere tid at formidle vanskeligt stof til en elev, der er fagligt svag. Man kunne få den opfattelse af, at det højere tidsforbrug var årsag til kommunens overvejelser i deres retningslinje om at differentiere opgaver. En lærer nævnte nemlig følgende;

"Det der med lille Abdul ... gør alt muligt, er ikke fordi han ikke vil lære, men fordi han ikke kan finde ud af at fortælle mig 'jeg kan ikke finde ud af', så det er min pligt og opgave at finde ud af, hvad er det der går galt, men i den her travle hverdag så er der ikke tid til det." (Bilag 8:5)

Gennem ovenstående citatet giver den pågældende lærer et eksempel på, at hun oplever at have en elev som har det fagligt svært. Hun erkender, at hun er forpligtet til at finde ud af, hvordan hun bedst kan undervise denne elev, men på grund af tidsnød kan det ikke altid lade sig gøre. Denne udtalelse bekræfter yderligere kommunens valg om at differentiere opgaver. Når lærerne arbejder med differentierede opgaver, er det her et udtryk for at deres interaktion og forventninger forholder sig til elevernes forskellige faglige niveauer; det vil altså sige, at lærerne bruger den tid med eleverne som er nødvendig, for at de kan følge med i undervisningen på det niveau hvor de befinder sig (Bilag 5: 8, Bilag 6:5, Bilag 7:4 & Bilag 8:9).

"Man vurderer jo fra barn til barn, fordi et barn er måske langsom til at lære, så nytter det ikke noget at snakke til ham som om han kan en hele masse, fordi så fatter han ikke noget." (Frida, Bilag 8: 3)

Selvom lærerne tidligere gav udtryk for, at være tidsbegrænsede i deres interaktion med tosprogede elever, understreger denne lærer med citatet, at dette ikke er den eneste grund til at differentiere opgaver. Med citatet oven for understreges det, at opgaver differentieres for at sikre at alle børn kan følge med i undervisningen. Dette er, ifølge lærerne, for at sikre – uanset elevens faglige niveau – at alle elever udvikler sig og forbedrer deres faglighed. De interviewede lærere i Aalborg kommune var positivt stemt over for denne retningslinje. En af informanterne udtalte, at hun hellere vil gøre det på den her måde end at forhindre en elev i at lære noget (Bilag 6:8). Ifølge forventningsværditeorien bruger lærerne mere tid på de elever som de har høje forventninger til. Dette er ikke noget der kommer til udtryk under interviewsene med lærerne. Lærerne gav, som tidligere nævnt, udtryk for at have høje forventninger til alle deres elever, men de anerkender at eleverne har forskelligt fagligt niveau. Ved at differentiere opgaverne tilpasser lærerne måske deres forventning til de enkeltes elevernes faglige niveau, hvilket kan resultere i at lærerne har den opfattelse af at deres forventninger er lige høje for alle deres elever.

For at sikre at alle elever får den faglige opmærksomhed som de brug for, har kompetence grundskoler i kommunen mulighed for i nogle timer at have flere lærere inde i klasserne på samme tid. Formålet med denne ordning er, at kommunen arbejder på at nogle af kompetenceskolernes lærere har praksiserfaringer inden for basisundervisning fra arbejdet med tosprogede elever (Bilag 1:11). Kommunen har denne retningslinje for, at sikre at der en lærer med kompetence inden for tosprogede, sprogbeskrivelser, andetsprogstilegnelse og pædagogik, interkulturel kommunikation og kulturforståelse. Herunder skal en af disse lærer eller pædagoger have kompetence omkring konflikthåndtering, to-kulturel identitet og udvikling af flere sprog. (Bilag 1:11) At kommunen i sin retningslinje ønsker, at inddrage lærere med disse kompetencer kan være udtryk for, at kommunen har reflekteret over de forskellige problematikker som tosprogede elever kommer med. Anvendelse af flere forskellige lærere samtidig bruges på de to grundskoler hvor jeg har interviewet lærerne.

”Vi er tre dansklærere i denne klasse, hvilket vil sige at lige nu fokuserer jeg rigtigt meget på de børn, som har brug for at få lært noget sprog, mens mine to andre kollegaer koncentrerer sig om det fagfaglig indhold i undervisningen. Ellers arbejder vi bare med den sproglige dimension i

undervisningen, fordi udover at vi har de nye ankomne elever, så har vi også alle mulige andre børn, med andre baggrunde” (Rikke, Bilag 6:1-2)

”... nogle gange er vi to, og det er så sådan vi har valgt at gøre, så er der en der underviser, og en der laver noget individuelt”. (Frida, Bilag 8: 3)

Lærernes opgaver bliver med ovenstående ikke direkte beskrevet som i kommunens retningslinje, men det kan tænkes at deres opgaver forholder sig hertil. Ekstra lærer i en klasse har ifølge citaterne ovenfor til opgave, at understøtte undervisningen og at sikre, at den sproglige dimension inddrages i alle undervisninger (Bilag 6:2). Selvom det ikke direkte fremgår af citaterne kan det tænkes, at inddragelse af ekstra lærere kan sikre interkulturel kommunikation, så at alle elevers udfordringer forstås. Dette understreger også, at selvom der er metodefrihed i kommunen, er der krav om at arbejde med sproglig bevidsthed i alle fag (Bilag 5:2 & Bilag 6:2). At arbejde med sproglige dimensioner i alle fag er en retningslinje bestemt af kommunen, og som lærerne opfatter som en stor og nødvendig ressource i deres arbejde med tosprogede elever (Ibid.). At arbejde sproglig bevidst er et MUST fra kommunens side, derfor skal der på trods af metodefrihed sørges for at elevernes forskellige sprog altid inddrages. (Bilag 4:2) For at sikre, at alle lærere får indblik i hvordan dette fungerer, har Herningvej skole i samarbejde med kommunen frikøbt to tosprogede lærere/vejledere for undervisning. Formålet med dette er at disse lærere/vejledere i TEAMS skal arbejde og assistere med tosprogede lærere og pædagoger om, hvordan de får den sproglige dimension ind i alle fagene. (Bilag 6:2) Som udgangspunkt anvender skolerne kommunes afdækningsmateriale 'hele vejen omkring elevens sprog', så man bliver klogere på hvad eleven kan. Med dét finder lærerne ud af, hvad man skal arbejde videre med, med den pågældende elev, hvilket lægger op til hvordan undervisningen differentieres. (Ibid.) Dette er udtryk for at kommunen trods metodefrihed arbejder målrettet med lærernes forståelse og anvendelse af kommunens retningslinje.

Det at der i højere grad arbejdes med sproglig bevidsthed i fagene medfører, at tosprogede elever kan følge med i undervisningen, og at elevernes sprog ikke begrænser dem på nogen måde. Nogle elever har, ifølge de interviewede lærere, et højt fagligt niveau og kan udtrykke dette på deres modersmål. Til dette udtalte en lærer følgende;

”Hvis jeg nu ved at barnet er på det her niveau i matematik, og det niveau, det kan han faktisk på arabisk, men hvis han skal gøre det på dansk, så er han helt her nede, så kunne jeg ikke finde på at sige til ham at ’du skal starte her nede, fordi du kan kun tale dansk matematiksprog her nede’, så vil jeg hellere have at han fortsætter på det høje niveau, samtidig med at vi arbejder med sprog i matematik så, de to niveauer kommer til at mødes på et eller andet tidspunkt.” (Bilag 6: 8)

Når lærerne anerkender elevernes faglighed på trods af sproglige udfordringer, kan interaktion mellem lærer og elev forløbe positivt og værdifuldt. Her kan tosprogede elevers motivation forbedres, da de ved at forbedre deres faglig niveau i matematik, kan få indblik i hvilken værdi faget kan have for deres fremtidige muligheder. Dette er et udtryk for, hvordan forventningsværditeorien kommer til udtryk, eftersom teorien udtrykker et behov for viden om fagets betydning er afgørende for elevens engagement. Lærerne oplever desuden ikke problemer med tosprogede elever, fordi dem de møder og interagerer med er hurtige til at lære. (Bilag 5: 1, Bilag 7:1 & Bilag 8:1). Nogle af lærerne møder også elever der er langsomme til at lære, og som har brug for lidt mere sproglig opmærksomhed gennem de selvoprettede basishold, inden de kan visiteres til almindelige klasser (Bilag 5:1 & Bilag 8: 1). Det at arbejde sprogligt bevidst giver eleverne mulighed for, at arbejde på deres eget faglige niveau. Det gør det ydermere nemmere for lærerne at differentiere opgaver som passer til elevens niveau, hvilket også hænger sammen med skolernes koncept for arbejdet med den individuelle elev.

Lærerne gav altså ikke udtryk for at tosprogede elever er begrænsede på grund af lav sproglig kunnen. Gennem interaktion med tosprogede elever anerkender de, at elevernes sociale baggrund spiller en større rolle for deres læring.

”De børn der kommer fra familier der har en uddannelse klarer sig bedre end de børn, der kommer fra en uden en uddannelse, og det handler om, man har støtte hjemmefra, om ’du har bøger i familien, om du taler meget, om du kommunikerer, om du skriver’, hvis man har støtte, så har man også en større chance for at vil lykkes, end hvis man ikke har.” (Dorthe, Bilag 7: 4)

Ifølge ovenstående citat er det de tosprogede elevers baggrund der er afgørende for, hvordan de udvikler sig i grundskolen. På baggrund af det mente den pågældende lærer, at hendes interaktion med og forventning til tosprogede elever var mere styret af elevernes baggrund end af deres sproglig niveau (Ibid.). Hun fortalte ydermere, at de elever hun har, er engagerede, og at hun ikke oplever problemer med dem, hvilket ses i nedenstående citat:

"Jeg synes, jeg tydeligere ser børn der kommer fra familier med uddannelser, end jeg ser børn der kommer fra forskellige lande." (Dorthe, Bilag 7:4)

Engagementet og den positive tilgang til skoleopgaver som hun ser blandt sine tosprogede elever, mener hun skyldes at de tosprogede børns forældre som alle har en uddannelse (Bilag 7: 4). Det kan udledes, at hun hverken oplever deres nationalitet eller sproglig mangler som hindring for indlæring.

Informantens opfattelse er anderledes end den der hersker på landsplan, hvor tosprogede muslimske drengene, jf. problemfeltet møder lærere som dømmes dem ud fra deres religion. Informantens udtalelse lægger altså mere vægt på den sociale arv, i og med hun understreger at familiens baggrund har stor betydning for om man klarer sig godt. Denne informant udtalte sig også at man i Danmark ser en stor tendens, i at nogle fra arabiske lande bliver mødt med fordømme om at være problematiske, men hun mente ikke at det noget hendes elever bliver optaget af (Bilag 7:3). Dette kan ifølge forventningsværditeorien betyde, at tosprogede elever ikke kun påvirkes af lærerne, men også af deres andre omgivelser, som i dette tilfælde hvor læreren fokuserer mere på familiepåvirkning. Dette kan også være et eksempel på, at hvis eleverne har et solidt bagland, hvor de hjemmefra ser aktive forældre med uddannelse/jobs. Dette er ifølge forventningsværditeorien noget som kan afspejle sig i børnene, da de her har et positivt forbillede. Den samme holdning har en anden lærer, der oplever at elevernes læring og udviklingen i grundskolen er styret af, hvilken faglige forventninger eleverne kommer med hjemmefra (Bilag 6:5) Når lærerne har den opfattelse af at tosprogede elever med uddannet forældre også har en tendens til at klare sig bedre, kan det jf. forventningsværditeori medføre, at lærerne opstiller stereotyper for de forskellige elever. Det kan forekomme ved, at lærerne i

forvejen har vurderet de tosprogede elever med veluddannede forældre, til at ville klare sig bedre end deres tosprogede klassekammerater. Dette kan medføre at lærerne stiller fejleagtige forventninger til eleverne.

Udover at bruge kommunens afdækningsmateriale for at finde ud af, hvad eleverne er gode til, fokuserer lærerne også på at indfange elevernes interesser. For at sørge for at så mange tosprogede elever som muligt deltager i undervisningen, udtaler en lærer at man prøver at finde de steder, hvor eleverne er interesserede og samtidig roser dem for dét de kan finde ud af. (Bilag 7: 5) Her fokuserer informanten (læreren Dorthe Hansen) på det som eleverne kan og er interesseret i fremfor for at presse dem til noget de ikke kan finde ud. Dette fremkommer ved, at Dorthe differentierer opgaverne så de ikke kun passer til elevernes niveau, men også til deres interesser. Dette kan være eksempel på creaming, da hun yderligere udtrykker, at hun vil gøre alt det hun kan, for at forhindre at elever møder modstand i skolen. Dorthe vælger denne tilgang til interaktion med tosprogede elever, da hun mener at elever ikke lærer noget, hvis de har modstand (Ibid.). Sættes den tilgang i forhold til forventningsværditeorien, kan det at lærerne arbejder for at indfange elevernes interesse, være motiverende i sig selv for elevens engagement til skoleopgaver.

Lærerne oplever også at det ikke kun er faglighed der kan være et problem, når tosprogede elever skal undervises i og integreres gennem grundskolen. Til dette har en lærer udtalt følgende:

"Jeg oplever, at nogle børn som er nye ankomne godt kan have svært ved at forholde sig til den frie skole, fordi der er vi nok lidt mere løse i vores opdragelse, end det de kommer fra..." (Dorthe, Bilag

7: 5)

Informanten møder tosprogede elever, der er vant til at gå på en skole der går meget op i disciplin, hvilket gør at disse elever har brug for tid til at tilpasse sig det danske skolesystem, som er lidt mere løst (Bilag 7:5)). Skolestrukturen kan gøre det svært for nyankomne elever, at falde godt ind i undervisningen, da der vil være for mange nye ting som de skal forholde sig til. Dette er også et problem understreget i problemfeltet. For at imødekomme det, skal lærerne jf. problemfeltet

være opmærksom på det, hvilket er tilfældet med den pågældende lærer. Hun understreger dog, at eleverne hurtigt finder ud af det (bilag 7:5), derfor har jeg i dette speciale ikke lagt megen vægt på dette problem.

5.2.1.2 Opfattelse af kønsrolle i læreres interaktion med tosprogede elever

Udover at tilsidesætte tunge sager, fremgår creaming også på en anden måde.

Frontlinjemedarbejdere opstiller nogle prioriteringspræferencer, hvor de opdeler borgerne ud fra deres fordomme. Denne prioritering anskues, at være et samfundsproblem, hvor lærerne opdeler tosprogede elever i køn og prioriterer piger højere end drenge. Den opstillede kønsforskel hænger, jf. problemfeltet, sammen med at lærerne opfatter piger som sårbare og stille og rolige, mens drenge opfattes som vilde ballademagere. Dette arbejdede Lipsky med i frontlinjeperspektivet der understreger, at frontlinjemedarbejderes differentiering af hjælp til en borger er afhængig af, om de føler at de kan hjælpe den pågældende borger, og om de synes om borgeren. Ved at opfatte tosprogede piger som de mest sårbare kan dette medføre, at tosprogede lærere i deres daglige arbejde med tosprogede elever prioriterer at hjælpe pigerne. Dette hænger yderligere sammen med forventningsværditeorien. Eccles og Wigfield fandt i den forbindelse frem til, at kønsforskel er modereret af kulturelle kønsstereotyper. Når lærerne opfatter pigerne som de mest sårbare og pligtopfyldende (Bilag 6:9 & Bilag 8:7), vil den samme opfattelse gælde for de tosprogede piger, som vil reagere på den ved at leve op til lærernes opfattelse af dem. Derved bliver de i virkeligheden opfattet som nogen der skal have mere hjælp. Dette gør at drengene, som har mere attitude (Bilag 8:11), lever sig ind i den rolle som omgivelserne har givet dem.

Denne forskellige prioritering kom ikke til udtryk i de interviewede læreres udtalelser. Lærerne gav mere udtryk for, at de arbejder med den individuelle elev, og at køn ikke fylder noget i deres interaktion med tosprogede elever. (Bilag 5:5, Bilag 6:5, & Bilag 8:2)

”Jeg vil ikke kun sige at ’det typisk er drenge eller at det typisk er piger der klarer sig bedre’, det synes jeg virkelig er meget individuelt, også i forhold til hvilken baggrund man kommer fra”(Henriette, Bilag 5:5)

Informantens udtalelse kan skyldes, at man i Aalborg kommune formelt ikke arbejder med kønsdifferentiering. Gennem interviews kom forskellige opfattelser af kønsforskelle dog til udtryk, da nogle af de udspurgte lærere mente at der var tendens til, at pigerne generelt klarede sig bedre end drengene. (Bilag 5:9, Bilag 6: 9 & Bilag 8:2) En af lærerne anerkender at den forskel opstår, fordi der er en generel tendens til, at jo ældre pigerne bliver, jo mere fokuserer de på skoleopgaver og bliver derved bedre til at gå i dybden med arbejdsopgaver, hvorimod drenge generelt med alderen får sværere ved at koncentrere sig (Bilag 6:9). Med denne udtalelse afviser denne lærer at elevernes forskellige indlæring har noget at gøre med lærernes interaktion med eleverne. Som forsker erkender jeg, at der også er kønsforskelle blandt etniske danske elever, men forskellen er jf. problemfeltet større blandt tosprogede elever. Man kunne også undre sig over, at de interviewede lærere ikke direkte ville anerkende, at arbejde med kønsforskelle i deres daglige interaktion med tosprogede elever, fordi den beskrivelse de har af tosprogede piger – at de for eksempel er pligttopfyldende og sårbare – kræver at man har gjort sig overvejelser om kønsforskellen. Det kan nemlig ligge i underbevidstheden, at lærerne har en holdning til kønsforskelle, men dette er ikke noget som de formelt vil erkende. Dette hænger sammen med at denne lærer anerkender, at piger er bedre end drenge til at bede om hjælp, hvis der er noget de ikke forstår, mens drenge ifølge hende agerer anderledes (Ibid.). Hun udtalte nemlig følgende;

”Drenge slår, sparker, eller løber rundt, og så får de skæld ud. Og det jo det samme som at sige ’jeg kan ikke finde ud af det her alligevel’, og så er det der vi taber dem” (Frida, Bilag 8:5).

Denne lærers udtalelse forholder sig til det problem der er på landsplan, at tosprogede drenge altid føler at det er dem der får skæld ud. Forskellen er her, at lærerne er klar over dette forhold og arbejder på at forstå de tosprogede drenge lige så godt som de forstår tosprogede piger (Ibid.). Når lærerne arbejder aktivt med elevernes selvopfattelse, kan de fokusere på at disse elever skal være bedre til at udtrykke sig. Denne refleksion Frida giver udtryk for om tosprogede drenges reaktion, når de ikke kan finde ud af det, er de kønsstereotyper som Eccles og Wigfield også så i deres undersøgelse om kønsbetydning for læring. Man kan derfor – som tidligere skrevet – tvivle på om kønnet reelt spiller en rolle i tosprogede lærernes interaktion med tosprogede elever, eller om de – på grund af kommunens individuelle tilgang – bare ikke vil anerkende det.

Ifølge de interviewede lærere er der andre faktorer, som spiller en større rolle i tosprogede elevernes læring og integration i grundskolen. Udover den før nævnte sociale baggrunds betydning mente en af lærerne desuden, at jo yngre tosprogede elever er når de kommer, jo nemmere er det for lærerne at lære dem tingene (Bilag 8:2). Ydermere mente en lærer, at til trods for at hun i sin daglige interaktion med tosprogede elever arbejder med den individuelle elev, oplever hun at der i Danmark er en tendens til, at opdele tosprogede elevers faglige og sociale kunnen efter deres nationalitet. Til dette nævnte hun følgende;

"I Danmark har nogle en ide om at 'specielt nogle fra de arabisk lande er speciel problematiske', men det har jeg ikke en oplevelse af" (Dorthe, Bilag 7:3)

Dette kan igen refereres til den tendens der udtrykkes på landsplan, hvor især de muslimske drenge ikke følte sig anerkendt eller repræsenteret i almen grundskoler i landet. Selvom Dorthe ikke selv har oplevet disse elever som problematiske, kan det påvirke andre lærernes interaktion med disse elever negativt, at drenge generelt bliver opfattet som ballademagere, kan i sidste ende påvirke elevernes læring i og integration gennem grundskolen. Denne opfattelse deler en anden lærer også og understreger, at elevernes familiebaggrund spiller en større rolle i den måde de udvikler sig på end kønnet gør (Bilag 5: 5). En af de interviewede lærere har ikke oplevet problemer i undervisningen af tosprogede elever. Hun mente også at elevernes motivation til at lære, som tidligere beskrevet, hænger sammen med deres familiebaggrund. (Bilag 7:4) Lærernes indvirkning på elevernes udvikling bliver analyseret dybere i analysedel 4.2.3.

5.2.2 Betydningen af lærernes forventninger når de interagerer med tosprogede elever

Da lærernes forventninger jf. forventningsværditeorien fører til forskellig behandling af eleverne, får denne behandling betydning for, hvordan de interagerer med tosprogede elever. Det er derfor relevant at undersøge lærernes egen overvejelser om i hvor høj grad deres interaktion med tosprogede elever er styret af deres egne opfattelser og forventninger. Dette konkrete analyseafsnit vil derfor med ovenstående refleksioner over lærernes interaktion og forventninger til tosprogede elever, se nærmere på hvorvidt lærerne behandler de forskellige elever forskelligt.

Det fremgår af forventningsværditeorien, at lærerne gennem feedback direkte påvirker elevernes motivation til at lære og at involvere sig i skoleaktiviteter. Det er nemlig ud fra feedback, at eleverne jf. teorien kan opretholde en opfattelse af deres kompetencer, samt hvordan de kan regne med at udvikle disse kompetencer. I den forbindelse nævnte en af informanterne:

*”Det er jo den daglige respons som man får, når man har lavet en opgave, i feedbacken til opgaven
’hvordan er opgaven gået, og hvad skal vi næste gang, hvad gik godt og hvad gik ikke godt.’”*

(Henriette, Bilag 5:7)

I ovenstående citat ses det, at læreren Henriette erkender, at hun påvirker eleverne gennem den respons hun giver dem. Denne arbejds måde, som hun benytter, er i overensstemmelse med det kommunen, ifølge konsulenterne, også helst vil. I kommunen er der nemlig en opfattelse af, at tosprogede elevers læring forbedres mest ved at lærerne gennem interaktion evaluerer og påvirker eleverne, fremfor at tage udgangspunkt i nationale tests (Bilag 4: 6). Dette skyldes at man med det nationale tests ikke kan få individuelt indblik i hvad den enkelte elev kan eller har brug for. Det som gennem Henriettes citat kan udledes er, at hun både giver positiv og negativ feedback, i forhold til hvad eleverne har gjort positivt eller negativt i opgaven. Denne lærer giver altså målrettet feedback, der relaterer sig til den givne opgave som eleverne har gennemført. Modtagelsen af målrettet feedback er ifølge forventningsværditeori positiv for elevernes læringsudvikling, da eleverne i denne forbindelse får faglig indsigt i hvad de er gode til, og hvad de skal arbejde for at forbedre. Målrettet feedback forstærker desuden, ifølge teorien, elevernes selvværd, som har betydning for det engagement de udøver til skoleopgaverne. Eleverne er dog forskellige i deres måde at arbejde på (Bilag 6:6), hvilket, set i lyset af forventningsværditeorien, kunne tænkes at spille en rolle i lærernes interaktion med eleverne og motivation til dem. I forhold til dette påpeger en af lærerne følgende:

”Jeg vil ikke sige at man kan dele elever så firekantet, som at lave en gruppe med drenge og en gruppe med piger, fordi der indenfor begge grupper vil være stor forskel på elevernes kompetencer, og undervisningen er derfor nødt til at være interessereorienteret, vi bliver nødt til at kunne motivere ungerne til at få lavet noget (...)” (Rikke, bilag 6:5-6)

Denne lærer er klar over, at eleverne motiveres forskelligt, hun vil dog ikke erkende at det kun handler om at være pige eller dreng, selvom hun erkender, at drenge og piger motiveres forskelligt. Hun understreger også, at lærerne i deres interaktion med eleverne er nødt til at gøre noget som motiverer eleverne til at gøre sig umage. Af citatet oven over fremgår det ikke, hvorvidt hun arbejder forskelligt med eleverne i de to grupper. Hun nævner supplerende, at hun har erfaring med at arbejde individuelt med elever, hvilket har givet hende en forståelse af at alle elever, om man er dreng eller pige, motiveres forskelligt. (Ibid.,6) Betydning af lærernes respons i forhold til den individuelle elevs udvikling, kan være begrundelse for at Aalborg kommune hellere vil benytte individuel evaluering, fremfor for at tage udgangspunkt i nationale tests. Disse vil nemlig ikke kunne opfange, at tosprogede elevers læringsudvikling finder sted på mindst to sprog, altså modersmålet og i dette tilfælde dansk (Bilag 1:5). Måltrettet feedback er nødvendigt, for at børnene oplever anerkendelse (Ibid.).

Af citatet fremgår det dog ikke, om læreren (Rikke) giver samme form for måltrettet feedback til alle sine elever. Hun arbejder dog individuelt på at motivere alle elever, hvilket er en metode hun deler med andre lærere, som også mener at eleverne og deres motivation til at løse skoleopgaver er forskellige. (Bilag 5:7, bilag 6:6 & bilag 7:3). Det fremgår nemlig af Laura Gilliams undersøgelse at, lærere på landsplan arbejder mere måltrettet med de elever som de godt kan lide, mens det modsatte gælder for de elever, de synes er problematiske. Ifølge forventningsværditeorien relaterer feedback til de såkaldte problematiske elever sig mere til deres personlighed og mindre til deres faglige kunnen. Hvis dette er tilfældet vil lærerne udøve et skøn, eller ifølge frontlinjeperspektiv 'bias', når de interagerer med elever, idet de udvælger elever, som de har fået en særlig præference for, og give dem måltrettet feedback som de kan bruge for at udvikle sig. Udførelse af faglige skøn vil på den måde gå ud over de elever som lærerne i forvejen har en negativ opfattelse af. Tosprogede drenges personligheder bliver jf. problemfeltet opfattet som noget negativt, fremfor noget der gør dem unikke. Man kan derfor undre sig over, hvorvidt dette også er tilfældet blandt de interviewede lærer som synes at tosprogede drenge er vilde ballademager. I de tilfælde hvor der udøves et skøn, vil lærerne bruge mere tid på at give faglig og måltrettet feedback til de elever, de synes er dygtigere, eller som udgiver sig for at være mere interesseret i skoleopgaverne. I et af interviewene udtalte læren Dorthe, at hun var så heldig med

de tosprogede elever som hun har, da de alle udviser et stort engagement til skoleopgaver (Bilag 7:3). Denne lærer var desuden mere positiv indstillet og smilende i sin refleksion over de tosprogede elever som hun har. Set i lyset af forventningsværditeorien, kan hendes varme og smilende omtale af disse elever være udtryk for, at hun har høje forventninger til dem. Erkendelse af hvor heldig hun er med sine elever, kan være et udtryk for at hun kender andre lærere som måske har det svært med tosprogede elever. Dette kunne høres i en anden lærers udtalelse, der nævnte, at man som lærer ikke kan ramme alle elevers udfordringer hele tiden (Bilag 6:6). Til dette udtalte hun følgende:

”Vi prøver at vælge noget som passer til det liv som de nu engang har, men vi kan ikke inkludere alle børnene (alle 24 børn) på en gang hele tiden, men så tænker man at man må tage en snak med sine elever om, hvorfor vi laver det her og prøve at perspektivere det ud til noget som giver mening for dem.” (Rikke, Bilag 6:6)

Såfremt Rikkens udtalelse ses i lyset af frontlinjeperspektivet, skabes der herved et krydspres mellem eleverne på den ene side og myndigheden på den anden side. Det kan ske ved at lærerne, i stedet for at arbejde på samme måde med alle deres tosprogede elever, prioriterer nogle frem for andre.

Krydspreset mellem lærernes arbejde kom også til udtryk, da lærerne ikke føler at de har tid til at forholde sig til alle tosprogede elevers behov. Til dette nævnte to lærere, at de tænkte på elevers forskellige behov og hvad der motiverer de forskellige elever, men de kan ikke altid indfange alles behov og motivation (Bilag 6:7 & bilag 8:7). Her understregede en af lærerne, som også underviser i basishold, at de gør alt hvad de kan for at motivere elever til, at engagere sig i de givne opgaver. Dette gøres ved f.eks. at planlægge lege eller spilletid i undervisningstimerne (Bilag 8:7). Dette står i modsætning til konsulenternes udtalelse om at Aalborg kommune arbejder på at skabe begribelig tilgang til skoleopgaver, så elever ikke mister motivationen undervejs; denne lærer tilsidesætter de opkrævede skoleopgaver og indfører i stedet legetid, så eleverne ikke mister motivationen. Denne tilgang som denne lærer tager, opfattes – ud fra frontlinjeperspektiv – som creaming, da lærerne her prioriterer at holde eleverne motiveret fremfor at presse dem for meget (Bilag 8:7).

5.2.2.1 Metodefrihed mindsker følelsen hos lærerne af at være under krydspres

Lærerne i Aalborg kommune oplever dog ikke, at være så meget i klemme i forhold til det tilbud, som de kan tilbyde tosprogede elever og den forventning de offentlige myndigheder har til dem. Det manglende pres skyldes, at der i Aalborg kommune er, som skrevet tidligere, metodefrihed i skolernes arbejde med tosprogede elever. Til dette udtrykte en lærer følgende:

”Vi finder selv på nye ting, hvor vi tænker ’kunne det ikke være sjovt at prøve om det også fungerer?’ og så gør vi det, så fungerer det, ellers også fungerer det ikke. Jeg synes det er sjovt at finde ud af, ’hvad kan man gøre i stedet for?’ vi har mange sjove, mærkelige ting, fordi børnene er forskellige, nogle lærer ved at røre ved noget, nogen lærer ved at kigge på noget, og nogen lærer ved at lytte. Det vurderer vi og finder ud af hvordan kan vi lære Mustafa et eller andet?’ det kan godt være vi skulle prøve det her, og hvis det fungerer så gør vi det igen.” (Frida, Bilag 8:5)

Ved at have metodefrihed har skolerne – som det fremgår af citatet – frihed til at vælge den tilgang og de opgaver, som passer til elevernes forskellige behov. Til dette fortalte en anden lærer at der på det pågældende tidspunkt⁴ var tre lærere i hendes klasse, hvilket muliggøre at hun kunne koncentrere sig om de børn, som har brug for at blive bedre til dansk, mens hendes to kollegaer koncentrerede sig om indhold i undervisningen (Bilag 6:1). Denne retningslinje minder meget om metoden i kommunens tidligere omtalte ’to-kulturelle model’, hvor der var to-kulturelle lærere i klasserne, hvoraf den ene talte de tosprogede elevers modersmål (Bilag 1:7). Denne model resulterede ifølge konsulentene i, at mange tosprogede elever, som ellers begyndte i grundskolen med svage sproglige forudsætninger, forbedrede sig så meget at de tog en gymnasial uddannelse; dette var ikke tilfældet med tosprogede elever, der ikke havde gået i to-kulturelle klasser (Bilag 4:5). Informanten som nogle gange underviser en klasse sammen med flere kollegaer, nævnte ikke at nogle af disse var to-kulturelle lærere (Bilag 6:5), men på grund af metodefrihed er det op til skolerne selv at ansætte to-kulturelle lærere, hvis de vurderer at der er behov for det. (Bilag 4:2)

⁴ Interviewtidspunkt.

Den metodefrihed som lærerne i Aalborg Kommune har, har stor betydning i interaktionen de har med tosprogede elever. Lærerne gav løbende i interviewene udtryk for at de elsker at undervise tosprogede elever, og at en af årsagerne hertil er følgende:

”Det er godt, jeg elsker at arbejde med tosprogede, det gør mig til en dygtig underviser. Jeg kan ikke bare tage en bog ned fra hylden og så kopiere nogle opgaver der til” (Rikke, Bilag 6:5)

Det der gør det spændende for denne lærer er, at hun ikke bare skal hente en bog fra hylden og tage udgangspunkt i den, men at hun også har frihed til at finde på noget nyt, hvilket gør hende til en dygtigere lærer. Dorthe som sagde at hun er heldige med sine tosprogede elever, gav yderligere udtryk for at disse var nogle af de første til at færdiggøre deres ugeplan, og at dette skyldes deres lyst til at lære. (Bilag 7: 3) Af dette fremgår det også, at lærere med metodefrihed har mulighed for at tilrettelægge opgaverne, så de indfanger så mange elevers interesser som muligt, samtidig med at lærerne udvikler deres egne færdigheder.

5.2.3 Elevernes reaktion på lærernes forventninger til dem

Indledende i forventningsværditeorien understreges der, at individer er styret af deres omgivelser, altså at omgivelser har betydning for individers selvopfattelse og forventninger til sig selv. Lærernes opfattelse af og interaktion med tosprogede elever er altså med til at forme disse elevers opfattelse af sig selv og deres evner til at klare sig godt. Det kan muligvis føre til at 'de nørdede piger' lever sig ind til den rolle, samtidig med 'de attituderige og urolige drenge' også lever sig ind i deres rolle. Dette kan medføre en forskel i de enkelte tosprogede elevers læring og integration gennem grundskolen, hvilket ifølge teorien kan vise sig i deres præstation. Besvarelse på, hvorvidt tosprogede elever indfanges i de roller, lærerne placerer dem i, kunne realiseres bedre ved at interviewe tosprogede elever om deres reaktion på lærernes opfattelse af og interaktion med dem, eller gennem observationsstudie af disse elevers udvikling. Observationen ville dog kræve langt mere tid og samarbejdsvillighed fra skolerne end jeg specialets forsker kunne forvente. Denne del af analysen skal derfor læses med det forbehold at de tosprogede elevers reaktion på lærernes forventning og opfattelse af dem, udelukkende er bedømte fra lærernes

synsvinkel. Fokus i denne del af analysen er derfor om lærerne reflektere over deres påvirkning af tosprogede elever.

Da lærerne blev bedt om at reflektere over deres påvirkning til tosprogede elever, udtalte en lærer følgende:

”Jeg tænker at deres reaktion er positivt da de oplever at man forventer noget af dem, at de også har en forventning om at ’hun også ved at jeg også skal blive dygtigere, og hun tager også mig seriøst, at hun også gerne vil at jeg skal blive bedre til det’.” (Henriette, Bilag 5:8)

Ovenstående citat viser, at den pågældende lærer peger på, at hun oplever at tosprogede elever reagerer positivt på hendes forventninger til dem. Dette er, ifølge forventningsværditeorien samt problemfeltet også en forudsætning for at øge elevernes læring, da motivationen for at lære noget og følge med i undervisningen er afhængig af en følelse af ”at man godt kan finde ud af det”. At lærerne har høje forventninger til tosprogede elever kan være resultatet af at lærerne anvender afdækningsmaterialet, som afslører hvad tosprogede elever er gode til i deres stærke sprog. Dette gør at lærernes forventninger til tosprogede elever svarer til den enkeltes faglige niveau. Dette er noget som lærerne også gav udtryk for at de bruger, hvilket gør at deres faglig interaktion med tosprogede elever forholder sig til det niveau eleven er på. Det at have en lærer der taler elevernes modersmål eller stærke sprog er, ifølge en lærer der tidligere har været to-kulturel lærer, positivt, fordi eleverne kan udtrykke sig bedre på deres eget sprog (Bilag 8:9). Det kan derfor udledes, at tosprogede elever oplever en forventning fra lærerne som passer med deres faglig kunnen, og ikke fremstiller dem som nogen der ikke kan finde ud af det eller ikke kan følge med i undervisningen. Dette kan medvirke til at eleverne oplever en positiv reaktion fra lærerne. Ved at anvende afdækningsmaterialer fra starten kan lærerne finde ud af hvad disse elever er interesseret i og er gode til, hvilket tages i betragtning når opgaver skal differentieres (Bilag 4: 2, Bilag 6:8 & Bilag 7:5). Denne holdning delte nogle andre lærere også, da de mente selv at have høje forventninger til alle deres elever, og at de oplever at tosprogede elever synes at det er positivt, at nogen har høje forventninger til dem. (Bilag 5:8 & Bilag 6:8) Anvendelse af elevens sprog i undervisningen er desuden en af Aalborg Kommunes retningslinjer, altså den

kommunikative tilgang. I kommunens retningslinjer understreges det, at mens eleven tilegner sig et nyt sprog, vil eleven ofte mangle et ord eller en vending. Her vil anvendelse af kommunikationsstrategi være oplagt, da eleven vil have behov for at udtrykke sig på en anden måde, som kan være vigtig for at afdække og forstærke elevens faglighed. (Bilag 1: 5) Når skolerne tager denne retningslinje i brug, kan elevens faglige kunnen tydeligt afdækkes, hvilket medfører at eleven får en god tilgang til skoleopgaverne.

Modsat til den positive reaktion oplever en af lærerne, som både har nogle af de helt nye ankomne i basishold, at elever – herunder mest drenge der måske ikke kan finde ud af det og derfor ikke oplever at lærerne har høje forventning til dem – reagerer ved at finde på nogle ting som er modstriden til klassens kultur (Bilag 8:10). Til dette udtalte hun følgende:

”Nedlæggelse af modtagerklasser er måske ikke godt for tosprogede elever. ’Inde i klasserne opfører jeg mig på den måde, (...) det gjorde jeg fordi jeg ikke kan finde ud af det inde i klassen, så fjoller jeg rundt og siger nogle mærkelige ting (...)’ Dem har vi eksempler på, fordi når man ikke kan finde ud af det og man er en aktive unge, så begynder man med at finde på nogle ting, nogle dumme ting ” (Frida, Bilag 8: 10)

Af citatet her påpeges det, at som resultat af at afskaffe modtagerklasser befinder nogle tosprogede elever sig i en situation, hvor de føler sig overset, fordi de ikke kan finde ud af det i undervisningen. Dette kan være et eksempel på den metodefrihed som gør at nogle elever får nogle bestemte tilbud som andre ikke gavn af. Afskaffelse af modtagerklasser er jf. kontekst analyse en kommunal beslutning, hvor det nu er op til skolerne at oprette to-kulturelle-klasser eller basishold, hvis de vurderer at deres tosprogede elever har brug for det. Det kan derfor tænkes at skolerne fejlagtigt har vurderet deres elever til at komme i almindelig klasse, hvilket kan resultere i det lærerne udtrykker i citatet. Følelsen af ikke at kunne finde ud af det gør at disse elever jf. forventningsværditeorien bliver demotiverede. Det at nogle elever reagerer på denne måde skyldes ifølge den pågældende lærer at for mange visiteres til almindelige klasser. Det er ulempen ved afskaffelse af modtagerklasser. (Bilag 8:10) Set i lyset af Lipsky’ frontlinjeperspektiv, bringer dette dilemmaer for tosprogede lærer, i forhold til hvordan de skal udføre deres arbejde.

Visitation af tosprogede elever direkte til almindlige klasser kan – på trods af differentieringen af undervisningen – begrænse deres deltagelse, hvis de kommer i en klasse hvor flertallet er fagligt stærkere end dem. Dilemmaet forekommer da læreren er bevidst om de sociale fordele ved at eleverne visiteres til en almindelig klasse, men hun understreger at eleven ikke vil få stort fagligt udbytte ud af det (Ibid.).

Afskaffelse af modtagerklasser kan, set ud fra frontlinjeperspektiv, betyde at tosprogede lærere arbejder under retningslinjer, som de kunne ønske var anderledes. Inden afskaffelse af modtagerklasser i 2017, kunne ny ankomne visiteres i modtagercentre, indtil de tilegnede sig det danske sprog, så de kunne følge med i undervisning. Denne samme støtte får ny ankomne ikke i de efterfølgende oprettede basishold. Her er timetallet mindre og begrænset til at skolerne har et valid hold af elever, der har behov for supplerende undervisning i dansk som andet sprog. (Bilag 1: 12) Heraf kan det påpeges, at det er op til skolerne selv – på grund af metodefriheden – at opstille basishold og ansætte to-kulturelle lærere (Bilag 4:5).

Af ovenstående kan det udledes, at lærerne gør sig store overvejelser om, hvordan deres forventninger til og interaktion med tosprogede elever påvirker disse elever. Dét at lærerne er bevidste om elevernes reaktion, kan gøre at de arbejder bevidst med, hvordan de forskellige elever kan motiveres til at lære.

5.2.4 Delkonklusion

Det kan konkluderes, at lærerne i Aalborg kommunes grundskoler tænker på kommunens retningslinjer, når de interagerer og underviser tosprogede elever. Heraf kan det yderligere konkluderes, at de gør meget ud af at de nyankomne falder godt til i klassen og undervisningen. Dette gøres ved at inddrage elevernes sprog i undervisningen, men også ved at differentiere opgaverne, så eleverne undervises på det niveau de er på. Differentiering kan dog resultere i at nogle elever ikke får ligeså stort udbytte af en undervisning som de øvrige elever, da disse vil sidde med nogle opgaver, som måske er for lette for dem. Dette opleves dog ikke som et problem i Aalborg Kommune da inddragelse af elevernes sprog gør at elever hurtigt kan indhente det de mangler. Med metodefrihed som en del af Aalborg kommunes retningslinjer kan det dog ikke

sikres, at alle kommunens grundskoler i lige høj grad anvender elevernes modersmål i undervisningen. Siden 2017 har det været op til skolerne selv om de vil ansætte en lærer, der taler elevernes sprog, hvis det vurderes at deres tosprogede elever har behov for det. Det kan resultere i at nogle tosprogede elever får et tilbud som andre tosprogede ikke får, og de får dermed mulighed for at udvikle sig fagligt bedre end andre der går på skoler der ikke tilbyder det samme.

Hvad angår kønsforskel mellem tosprogede elevers indlæring og integration gennem grundskolen gav lærerne udtryk for, at dette ikke fylder noget i deres arbejde med tosprogede elever. De begrundede dette med, at der i Aalborg arbejdes individuelt med alle elever. Det kunne dog forstås på lærernes udtalelser, at de ikke arbejder helt kønsneutralt, da de udtrykker nogle overvejelser om hvordan piger og drenge udvikler sig forskelligt, og hvordan dette påvirker den måde de to køn lærer på. Det kan derfor tænkes, at lærernes subjektive meninger om piger og drenge forskellige udvikling ikke hele kan undgås, selvom de har fokus på at arbejde individuelt med eleverne. Lærerne fokuserer mere på andre faktorer, som de mener kan stå i vejen for elevernes indlæring og integration i grundskolen; bl.a. blev forældrenes uddannelse/ manglende uddannelse fremhævet som en betydeligt faktor for om eleven klarer sig godt. Specialets informanter mente klart at kunne se at elever med uddannede forældre har tendens til at klare sig bedre end dem med forældre uden uddannelse.

Lærernes forventninger til tosprogede elever vises at afspejle lærernes interaktion med eleverne. I forrige analyseafsnit kom det til udtryk, at lærerne havde ligeså høje forventninger til tosprogede elever som til de øvrige elever. Med udgangspunkt i forventningsværditeorien burde disse læreres interaktion med tosprogede elever derfor forekomme positivt. Det kan konkluderes at dette er tilfældet for Aalborg Kommunes lærere, i og med at lærerne gav et udtryk for at være glæde for at undervise tosprogede elever. Dette kan skyldes den metodefrihed som muliggør at lærerne i højere grad kan imødekomme elevernes forskellige interesser. Der opleves ikke tegn på at lærerne er pressede, og dette fører til at lærerne bliver imødekommende overfor de udfordringer, som arbejdet med tosprogede elever byder på. Det kan yderligere konkluderes at skolerne i Aalborg Kommune arbejder under kommunens retningslinje om at arbejde med den individuelle elev og at inddrage disse elevers sprog. Dette kan være forklaring på, at lærernes i interaktion med

tosprogede elever ikke fremviser skøn. Lærerne har i forvejen en klar opfattelse af arbejdsmetoderne og ved at eleverne er forskellige, og den forskel har lærerne i tankerne når de interagerer med dem. Det kan ydermere konkluderes at lærerne reflekterer over hvilke betydning deres interaktion med tosprogede elever har for disse elever. Lærerne finder, at deres positive forventning til elever afspejler sig i elevens reaktion.

Kapitel 5

6.1 Diskussion

Formålet med specialet har været at afklare indlærings- og integrationsforskelle blandt tosprogede piger og drenge gennem Aalborg Kommune som case. Jeg vil derfor i dette diskussions afsnit reflektere over Aalborg Kommunens tilgang i forhold til det der viser sig på landsplan. Under denne refleksion vil jeg komme med forslag til, hvordan man kan imødekomme den præstationsforskel som viser sig at være blandt tosprogede elever i hele landet.

Gennem data indsamling til specialets analyse kom det yderligere til udtryk, at der i Aalborg Kommune ikke udvises forskel i tosprogede elevers læringsudvikling. Dette kan skyldes de forskellige metoder kommunen har i sine retningslinjer for undervisning og integration af tosprogede elever i grundskolen. Det kom dog stadig tydeligt til udtryk at tosprogede elevers udvikling i grundskolen ikke kun påvirkes af lærerne, men også af deres øvrige omgivelser. Dette var også præsenteret i begge teorier, som specialet tog udgangspunkt i. I frontlinje perspektiv taler man om hvordan frontlinjens medarbejdere påvirkes af myndighedernes lov i deres arbejde med borgere, hvilket kan gøre at kommunen i specialet gennem lovgivning får direkte betydning på tosprogede elevers udvikling. I forventningsværditeorien understreges omgivelsernes betydning, direkte som en væsentlig faktor på, hvordan elever opfatter sig selv og deres indlæringssevner.

Det er interessant at diskutere hvad der kan være den bedste tilgang til læring og integration af tosprogede elever i det danske samfund gennem grundskolen. Inddragelse af den sproglige dimension i alle fag kan altså argumenteres for at være et af de store redskaber som Aalborg Kommune anvender. Dog kunne jeg vove og påstå at dette er svært at gennemføre, hvilket kan forklare kommunens afskaffelse af to-kulturelle-model og indstilling af metodefrihed. Jeg kan ydermere vove at påstå at det kan have noget med økonomi at gøre. Det skyldes at det kan være ressource krævende at kræve at to-kulturel-modellen skal tilbydes for alle tosprogede elever, da det kan betyde brug af mange økonomiske ressourcer til de mange forskellige nationaliteter. Ved at kommunen ændrer sin retningslinje til metodefrihed får den mulighed for at fralægge sig ansvar

og placere ansvaret på skolerne. Ved at vurdere elevernes behov kan skolerne nemt fravælge eller tilvælge basishold, og ansætte eller undlade at ansætte to-kulturelle lærere. Metodefriheden gør dog at lærerne ikke føler sig presset af, om det tilbud de giver eleverne forholder sig til kommunens forventninger til dem. Andre kommuner kunne lære af Aalborg kommunes valg af metodefrihed da det letter arbejdsforholdene for lærerne og udvikler en positiv opfattelse af deres arbejde med tosprogede elever.

Det er dog interessant, at det kun er en enkelt lærer på de to interviewede skoler, som mente at der var ulempe ved kommunens retningslinjer. De øvrige lærer var positivt stemt over at de havde metodefrihed, derfor kunne det være interessant at lave en national undersøgelse af hvad andre kommuner gør på området, og hvad de kunne lære af Aalborg Kommune. Det fremgår nemlig i problemfeltet at tosprogede drenge har det svært med at blive integreret gennem de danske grundskoler, da lærerne på forhånd har en negativ opfattelse af dem. Det kom til udtryk i Laura Gilliams arbejde der hovedsageligt tog udgangspunkt i skolerne i Århus og Københavns Kommune. Hendes observationer retter sig mere mod elevernes egne opfattelse, hvilket kan være forklaringen på at jeg i dette speciale kommer frem til en anden virkelighed. I Aalborg Kommune arbejder man formelt med de individuelle elever, hvilket også kan være forklaringen på at kønsforskellen ikke direkte kommer til udtryk i lærernes refleksioner over deres interaktioner med tosprogede elever.

Det ses også i analysen at Aalborg Kommunens retningslinjer overlapper hinanden og skolerne bruger derfor de forskellige metoder under betegelse af metodefrihed. Differentieringen af opgaver er noget som virker lidt uensartet blandt lærernes udførelse af dette, da nogle differentiere opgaver ved at forholde sig til elevernes faglige niveau, mens andre forstår differentiering i forhold til hvordan eleverne bedst kan motiveres. Dette kan have noget at gøre med at skolerne, trods ansættelse af tosprogede konsulenter, ikke forstår denne retningslinje, og kan resultere i at tosprogede elever i kommunen ikke får de samme tilbud.

Et yderligere spændende perspektiv som også kom som en overraskelse, er overvejelser om tosprogede elevers muligheder, når de afslutter grundskolen. Dette er ikke noget som lærerne i

deres differentierede arbejdstilgang tænker på når de tilrettelægger undervisningen, da de har mere fokus på, at eleverne bare skal have lov til at følge med i dén undervisning som de nu tilbyder. De lægger derfor ikke så meget vægt på at de tosprogede elever skal være ligeså gode som de øvrige elever, hvilket kan resultere i, at tosprogede elevers faglige niveau altid vil halte bagud. Men lærernes argument til dette er også troværdigt, eftersom det er bedre for tosprogede elever at være motiverede til at lære en lille smule fremfor slet ikke at lære noget, hvis man gør opgaverne alt for besværlige eller utilgængelige.

Overordnet set lader det til, at der ikke er en klar forståelse af, hvordan man i Aalborg Kommune arbejder med læring og integration af tosprogede elever. Dog var der klar enighed om at man i kommunen arbejder med metodefrihed. Lærerne er desuden klar over at de på trods af metodefrihed skal arbejde med den sproglige dimension i alle fag. Det er bemærkelsesværdig at lærerne tager de afskaffede retningslinjer i brug, når de arbejder med tosprogede elever f.eks. ved at oprette basisholdene. Man kunne derfor undre sig over hvorfor Aalborg Kommune i det hele taget afskaffede den centrale visitering af tosprogede elever.

6.2 Konklusion

På baggrund af de opnåede resultater vil der i nærværende afsnit konkluderes på specialets problemformulering:

Hvilke retningslinjer er der lagt op fra Aalborg kommunes side til at arbejde med tosprogede elevers læring og integration gennem grundskolen, og hvordan reflekterer grundskolelærere herpå, når de interagerer og underviser tosprogede piger og drenge?

Specialets første analysedel havde til formål at besvare problemformuleringens første del. Denne fokuserer på, hvorvidt Aalborg kommune formelt har opstillet retningslinjer, som danner udgangspunkt for kommunens grundskolers arbejdsmetoder i indlæring og integration af tosprogede elever. Gennem denne analysedel kan det konkluderes, at kommunen har forskellige retningslinjer afhængig af elevsammensætningen på de enkelte grundskoler. Kommunen arbejder ikke med en central visitering af tosprogede elever, men derimod er der opstillet følgende retningslinjer:

- Arbejde individuelt med alle elever.
- For at imødekomme tosprogede elevers forskellige faglige niveau, kan opgaver differentieres, så tosprogede elever kan følge med på det niveau som de er på.
- At inddrage tosprogede elevers sprog i alle fag, så elever har mulighed for at udtrykke sig på bedste vis.

Ud fra disse retningslinjer har kommunen udarbejdet et afdækningsmateriale, som er tilgængeligt for skolerne når de skal anvendes i praksis. Såfremt der opstår misforståelser, har Aalborg kommune stillet to tosprogede konsulenter til rådighed. Overordnet kan det konkluderes, at der i kommunen arbejdes med metodefrihed, hvilket betyder at det er op til den enkelte skole at tage retningslinjerne i brug. Der er dog fra kommunens side et krav om, at den sproglige dimension inddrages i alle fag. Det kan desuden konkluderes, at afskaffelse af modtagerklasser og kommunens tidligere to-kulturelle model har betydet, at grundskolerne har fået mere ansvar og frihed end hidtil. Det er op til den enkelte skole at vurdere, hvorvidt der er behov for basishold eller inddragelse af to-kulturelle lærere, hvilket kan medføre at ikke alle tosprogede elever på Aalborg kommunes grundskoler tilbydes den samme hjælp. Det kan deraf konkluderes, at dette kan have betydning for, hvordan tosprogede elever udvikler sig og integreres gennem den enkelte grundskole.

Gennem analysens anden del kan det konkluderes, at lærerne forholder sig til kommunens retningslinjer når de underviser og interagerer med tosprogede elever. Det kan endvidere konkluderes, at skolerne arbejder på at udvikle undervisningen, således at skoleopgaverne tilpasses den enkelte elev. Lærerne forholder sig fordomsfrit under mødet med de enkelte elever, hvilke har til formål at møde eleverne på deres ståsted. Lærerne anerkender dog, at tosprogede elever på grund af sproglige vanskeligheder kan have det sværere end de øvrige klassekammerater. Ved den direkte visitation til de almindelige klasser lægger lærerne i højere grad mærke til de vanskeligheder, de tosprogede elever har. Det kan dog konkluderes, at lærerne ikke opfatter vanskelighederne som en begrænsning, fordi de har mulighed for at differentiere skoleopgaverne, så de tosprogede elever tilbydes opgaver som passer til deres faglige kunnen.

Dette lader sig desuden gøre, fordi der i kommunen er lagt op til at der skal arbejdes med den individuelle elev.

Selvom lærerne arbejder aktivt med den individuelle elev, er de godt klar over at andre aspekter i samfundet kan modvirke elevernes læring og integration gennem grundskolen. Ses dette i relation til forventningsværditeorien, bliver de tosprogede elever påvirket af deres omgivelser, hvis deres opfattelse af sig selv forholder sig til omgivelsernes holdning til dem. Af det kan der konkluderes at tosprogede elever bliver påvirket negativt, i den forstand de indfanger den negative opfattelse, omgivelsen kan have af dem.

Det kan konkluderes at lærerne ikke føler sig pressede i deres arbejde med tosprogede elever, hvilket kan skydes metodefriheden, som muliggør at skolerne selv kan vælge at anvende de retningslinjer som gavner deres tosprogede elever mest. Dette kan konkluderes at være årsag til lærernes positive synsvinkel over for deres arbejde med tosprogede elever.

Specialet arbejder med en hypotese om, at tosprogede elevers indlærings- og integrationsudvikling i Aalborg forholder sig som på landsplan, hvor der er tendens til at tosprogede piger og drenge udvikler sig forskelligt. Det kan konkluderes at denne hypotese bekræftes gennem specialets analyse, da det viser sig at lærerne reflekterer på forskellen mellem piger og drenge. De mente at jo ældre pigerne blev, jo bedre blev de også til at koncentrere sig. Dette afspejler sig i deres indlærings udvikling, men det samme gælder ikke for drengene. Dog gav lærerne udtryk for at på grund af den individuelle tilgang der er i kommunen, behandles tosprogede piger og drenge ens, det vil sige individuelt. På baggrund af deres udtalelser kan det dog konkluderes, at lærerne ikke arbejder helt kønsneutralt i deres interaktion med disse elever.

Litteraturlisten

Andersen, Dines; Jakobsen, Vibeke; Jensen, Myrup Vibeke; Nielsen, Sander Sarah; Pedersen, Zacho Cecilie Kristine; Petersen, Stage Dorte & Thorsen, Munch Katja (2012): *Indsatset for tosprogede elever – kortlægning og analyse*, SFI – det internationale forskningscenter for velfærd.

Baluch, Masood (2018): *I landets tjeneste – en bog om indvandringens udfordringer og muligheder for det danske samfund*. Forlaget Kahrius, 1 udg. 1 oplag.

Bedre Integration – en samlet handlingsplan (2000): Rapport fra regeringens ministerudvalg vedrørende integration og utilpassede unge.

Brinkmann, Svende & Tanggaard, Lene: *kvalitative metode – en grundbog*, 2. udgave, Hans Reitzels forlag

Bryman, Alan (2012): *Social Research Methods*, 4th edition, Oxford University Press

Christensen, Vibeke Tornhøj; Egelund, Niels; Fredslund, Eskild Klausen & Jensen, Torben Pilegaard (2014): *PISA Etnisk 2012 – PISA 2012 med fokus på unge med indvandrerbaggrund*, KORA

Clift, Ben (2014): *comparative political economy – states, markets and global capitalism*, 2014

Flyvbjerg, Bent (2015): *Fem misforståelser om casestudiet* i Brinkmann, Svende & Tanggaard, Lene: *kvalitative metode – en grundbog*, 2. udgave, Hans Reitzels forlag

Gilliam, Laura (2009): *De umulige børn og det ordentlige mennesker – identitet, ballade og muslimske fællesskaber blandt etniske minoritetsbørn*, Aarhus universitetsforlaget.

Gilliam, Laura (2018): *Minoritetsdanske drenge i skolen – modvilje og forskelsbehandling*, asterisk serien, Aarhus Universitetsforlag.

Greve, Jane & Krassel, Karl Frirjof (2017): *PISA etnisk 2015 – hvordan elever med indvandrerbaggrund klarer sig i PISA-testen og deres holdninger og forventninger til naturvidenskab*, KORA: <https://www.kora.dk/media/6977513/10599-pisa-etnisk-2015.pdf>

Halkier, Bente (2015): *Fokusgrupper* i Brinkmann, Svende & Tanggaard, Lene: *kvalitative metode – en grundbog*, 2. udgave, Hans Reitzels forlag

Ingemann, Jan Holm (2013): *Videnskabsteori for økonomi, politik og forvaltning*, 1. udgave. Samfundslitteratur.

Jussim, Lee; Robustelli, Stacy L. & Cain, Thomas R. (2009): *Teacher Expectations and Self-Fulfilling Prophecies* i Wentzel, Kathryn R. & Allan Wigfield: *Handbook of motivation at school*. Routledge. Taylor and Francis group

Karpatschhof, Benny (2015): *Den kvalitative undersøgelsesforms særlig kvaliteter* i Tanggaard, Lene og Brinkmann, Svend: *kvalitative metoder, en grundbog*. 2. udgave, Hans Reitzels forlag.

Kaarsen, Nicolai; Vasilijeva, Kristine; Wandsøe, Regitze og Laurids Leo Munier (2016): *Fordelingen ad ikke-vestlig indvandrere og efterkommere på grundskoler*, Analyse/ Kraka.

Lausten, Liz Nymann & Greve, Lotte (2017): *Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever – en vejledning*, Kontor for Grundskolen i Styrelsen for Undervisning og kvalitet, Undervisningsministeriet.

Lindenskov, Lena & Sørensen, Helene (2017): *Baggrunds- og skoleforhold* i Lindenskov, Lena;

Sørensen, Helene & Egelund, Niels (2017): *PISA 2015 – Problemløsning i samarbejd*, VIVE

Lindenskov, Lena; Sørensen, Helene & Egelund, Niels (2017): *PISA 2015 – Problemløsning i samarbejd*, VIVE

Lipsky, Michael (2010): *Street-level bureaucracy; Dilemmas of the individual in public services*, Nota.

Nielsen, Kjeld (2006): *Casestudie metoder anvendt i arbejds- og organisationssociologien* i Voxted, Søren *Valg der skaber viden om samfundsvidenskabelige metoder*. 1 udg. Academica

Nielsen, Kjeld (2006): *Casestudie metoder anvendt i arbejds- og organisationssociologien* i Vøxted, Søren Valg der skaber viden om samfundsvidenskabelige metoder. 1 udg. Academica

Schunk, Dale H.; Meece, Judith L; Pintrich, Paul R. (2014): *Expectancy-value Theory* i *Motivation in Education: theory, Research, and Applications*, Fourth Edition, Person Education, Pearson custom Library.

Tanggaard, Lene & Brinkmann, Svend (2015): "Interviewet: Samtalen som forsknings- metode" i Brinkman, Svend og Tanggaard, Lene: *Kvalitative metoder – en grundbog*. 2.udgave. 2.oplag. Forfatterne og Hans Reitzel forlag.

Udlændinge- og integrationsministeriet (2018): *Integration: status og udvikling*, Maj 2018

Udlændinge- og integrationsministeriet & Undervisningsministeriet (2018): *Analyse af Børn af efterkommere med ikke-vestlig oprindelse*. December 2018

Wigfield, Allan; Tonks, Stephen & Klaua, Susan Lutz (2009): *Expectancy-Value Theory* i Wentzel, Kathryn R. & Allan Wigfield: *Handbook of motivation at school*. Routledge. Taylor and Francis group

Yin, Robert K (2009): *Case study research: Design and Methods*. 4 udg. SAGE

Aalborg kommune (2017): *Ny model på tosprogsområdet 2017*, Aalborg kommune, 17. januar 2017.

Internets kilder

Bedre integration – en samlet handlingsplan (2000):

https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/5E67CD3F-D4AB-4AAF-9566-858E95F7A50C/0/bedre_integrations_handlingsplan.pdf

Hellisen, Hanne (2017): *Alle børn er unikke – også de tosprogede*.

<https://www.folkeskolen.dk/622390/alle-boern-er-unikke--ogsaa-de-tosprogede> seneste identificeret 14.02.2019

Salomonsen, Jonas (2015): *Skoleforsker: Derfor klarer indvandrer drenge sig dårligt i skolen*.

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/skoleforsker-derfor-klarer-drenge-med-indvandrerbaggrund-sig-darligt-i-skolen> seneste identificeret 06.02.2019

Integrationsbarometer (2018): integration – status og udvikling 2018, fokus på ikke-vestlig lande

<https://integrationsbarometer.dk/tal-og-analyser/filer-tal-og-analyser/integration-status-og-udvikling-filer/ISU2018.pdf>

Tornhoejskolen.skoleporten.dk: *Om Tornhøjskolen*

<http://tornhoejskolen.skoleporten.dk/sp/62663/foreside?pageId=4bee3575-bd03-4264-a6ef-98bb0d13ffc5>

Aalborg kommune (2017): Ny model på tosprogetsområdet 2017

<https://www.aalborg.dk/usercontrols/AalborgKommune/Referater/Pdf.aspx?pdfnavn=17866438-16187559-1.pdf&type=bilag&pdfid=77943>

Aalborg.dk: tosprogede elever:

<https://www.aalborg.dk/skole-og-uddannelse/skole/tosprogede-elever> seneste identificeret 30.03.2019

aalborg.dk, a: servicetjek af integrationen på skoleområdet – Skoleudvalget 5. september 2017

<https://www.aalborg.dk/usercontrols/AalborgKommune/Referater/Pdf.aspx?pdfnavn=18396010-17141791-1.pdf&type=bilag&pdfid=84564> - seneste identificeret 31.03.2017

Giman, Mette & Larsen, Maria Neumann (2015): *Flersprogede elever lærer – Hvilke lærekompeterer kræver det?*, Tidsskrift viden om literacy.

<https://drive.google.com/file/d/0B3MgHdrNoSQtUTI3UDV5ZjYxR0E/view>

Herningvej skolen: <http://herningvej->

skole.skoleporten.dk/sp/171471/text/generel%20information%20om%20skolen

Horst, Christian (2017): *Kendt problem i mange år* i folkeskolen forskning (2017): hvorfor klarer anden generation sig så dårligt i skolen i Danmark?

<https://www.folkeskolen.dk/622430/folkeskolen-forskning-december-2017>

kk.dk: <https://www.kk.dk/nyheder/ny-model-modtage-nyankomne-boern-i-koebenhavn>

Moldenhawer, Bolette (2017): *Dansk undervisning kan være svært at forstå* i folkeskolen forskning (2017): hvorfor klarer anden generation sig så dårligt i skolen i Danmark?

<https://www.folkeskolen.dk/622430/folkeskolen-forskning-december-2017>

ordnet.dk: <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=grundskole&tab=for>